

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ

Listy

číslo 1/2005
ročník XXV.

atocha, Nič, Kousavý, Neužil, Pávek, Slavík, Beser, Suchý, Talaba, Mikeš, Vlček, Strejček, Truhlář, Vlasák, Lepší, Opletal, Čistecský, Senohrábek, Bouchal, Kovář, Vymetal, Wolf, Tošil, Bouda, Reháček, Máslo, Tá, Ortman, Svihálek, Uhl, Vidim, Zatloukal, Slezák, Zelenka, Plecivý, Okrouhlý, Hora, Blažej, Absolon, otola, Skřivánek, Uzel, Ryška, Matras, Koula, Otčenáš, Píňhal, Kincl, Fuka, Gajda, Materna, Projsa, Silov us, Škrabal, Slunečko, Tácha, Ujec, Tvrdý, Vorel, Široký, Mlynář, Kšíř, Hanousek, Jícha, Holub, Cimbura t, Trobl, Trnka, SukHóla, Kopáč, Voborský, Nosek, Kašpárek, Bubla, Veselý, Novotný, Bouček, Tupý, N , Stržinec, Macháček, Kotva, Pavel, Rott, Staněk, Ambrož, Vitásek, Koula, Sadílek, Valter, Říha, Kautský , Vopička, Slabý, Líbal, Dřevo, Mašata, Mojžíšek, Koula, Stehlík, Vala, Babický, Zborník, Sláma, Pancíř, čera, Janda, Vrabec, Frys, Drapalík, Bulák, Zeman, Petermann, Martiňák, Sekera, Turek, Prášil, Michálek str, Černý, Polák, Jeřáb, Látal, Otáhal, Moravec, Radoch, Seidl, Sedlák, Vachek, Votýpka, Zátvrský, Šebor hhlář, Vlasák, Štábla, Kocák, Protiva, Šťastný, Kapu, David, Skála, Malina, Pelikán, Mládek, Kůrka, Šmáhel, Brzobohatý, Šlehofer, Tvrdík, Kapu, Vavřínek, Kudrnáč, Junek, Douša, Bulan, Astr, Černý, Polák, Jeřáb, Látal, Otáhal, Moravec, Radoch, Seid r, Suchý, Talaba, Mikeš, Vlček, Strejček, Truhlář, Vlasák, Vyskočil, Pavelka, Kopáč, Protivinský, Sladký, V ymetal, Wolf, Tošil, Bouda, Reháček, Máslo, Táborský, Dědek, Sejček, Klabzuba, Foglar, Jíra, Cejnek lenka, Plecivý, Okrouhlý, Hora, Blažej, Absolon, Besta, Dubiňák, Havlík, Kotouč, Lesný, Měchura, Pr náš, Píňhal, Kincl, Fuka, Gajda, Materna, Projsa, Silovský, Suchý, Úlovec, Vais, Žák, Skokan, Perman, O hlynář, Kšíř, Hanousek, Jícha, Holub, Cimbura, Čuba, Bečvář, Hruza, Bucek, Faltýnek, Smrt, Konopka, I ašpárek, Bubla, Veselý, Novotný, Bouček, Tupý, Novák, Kašíř, Beznoska, Viner, Býček, Lopata, Neumar brož, Vitásek, Koula, Sadílek, Valter, Říha, Kautský, Sova, Kašpar, Hubálek, Myška, Drunecký, Svoboda, i, Stehlík, Vala, Babický, Zborník, Sláma, Pancíř, Zidek, Kuchař, Pucek, Míka, Zahour, Jelínek, Nigrin, R Petermann, Martiňák, Sekera, Turek, Prášil, Michálek, Kulhánek, Kosek, Janeček, Hanzlík, Čáp, Farský, doch, Seidl, Sedlák, Vachek, Votýpka, Zátvrský, Šebor, Vladyka, Milner, Cháňa, Ekr, Honzík, Koza, Ha nský, Sladký, Vízner, Menšík, Klátil, Kubísek, Jenč, Chládek, Krátkoruký, Vokoun, Hudeček, Houska, Kr ar, Jíra, Cejnek, Kule, Matouš, Zajíc, Protiva, Šťastný, Kapr, David, Skála, Malina, Pelikán, Mládek, Hlu Měchura, Prosecký, Rokos, Severin, Šiša, Jahoda, Tanzer, Vach, Vidlák, Zimmer, Fojt, Kuča, Nesrsta, Pí in, Perman, Odvárka, Havránek, Heger, Čitek, Dašek, Kolář, Placák, Rada, Semela, Tausch, Lázna, Mlří Šmrt, Konopka, Izák, Janžura, Klicpera, Loskot, Olšar, Racek, Škrdla, Louda, Mamula, Konopásek, Skoř Neumann, Krušina, Humhej, Lounek, Novosad, Pařízek, Šubrt, Pitman, Ryba, Matějka, Píňal, Školník, R oda, Radosa, Kaňka, Bláha, Vomáčka, Lacina, Novosad, Kapusta, Bílek, Kohout, Bína, Rytíř, Slanec, Kú grin, Rubáš, Kotek, Lakomý, Šilhán, Kadlec, Bubeník, Kařka, Petráč, Slíva, Hudec, Šimek, Vrána, Mamu Kůrka, Petr, Šmahel, Brzobohatý, Šlehofer, Tvrdík, Kapusta, Vavřínek, Kudrnáč, Junek, Douša, Bulan, A ek, Kolda, Matocha, Nič, Kousavý, Neužil, Pávek, Slavík, Beser, Suchý, Talaba, Mikeš, Vlček, Strejček, , Smolář, Lepší, Opletal, Čistecský, Senohrábek, Bouchal, Kovář, Vymetal, Wolf, Tošil, Bouda, Reháček, r, Hojný, Ortman, Svihálek, Uhl, Vidim, Zatloukal, Slezák, Zelenka, Plecivý, Okrouhlý, Hora, Blažej, Raboch, Šotola, Skřivánek, Uzel, Ryška, Matras, Koula, Otčenáš, Píňhal, Kincl, Fuka, Gajda, Materna, P rtek, Rous, Škrabal, Slunečko, Tácha, Ujec, Tvrdý, Vorel, Široký, Mlynář, Kšíř, Hanousek, Jícha, Holub, C vlěk, Dítě, Trobl, Trnka, SukHóla, Kopáč, Voborský, Nosek, Kašpárek, Bubla, Veselý, Novotný, Bouček,

NAŠE PŘÍJMENÍ

Dobrava Moldanová

Nabízíme Vám druhé upravené vydání publikace

Naše příjmení, která Vám otevře cestu

k poznání původu českých příjmení.

Autorka Dobrava Moldánová.

Vydavatel Agentura Pankrác s. r. o.

Publikaci si můžete zakoupit nebo objednat

v kanceláři ČGHSP.

Cena 230 Kč.

Obsah

Slovo na úvod	1
Jan Podhola	
 ČLÁNKY A STUDIE	
Prameny života a díla Josefa Svatopluka Machara	2
Jaroslav Formánek	
 ZPRÁVY ZE SPOLEČNOSTI	
Zpráva z valné hromady České genealogické a heraldické společnosti v Praze	28
Ukončili členství nebo zemřeli v roce 2004	42
Nově přijatí členové v roce 2004	43
Poděkování patří právě Vám...	44
 ANOTACE, RECENZE, ZAJÍMAVOSTI	
Hudební skladatelé – rodáci Dolní Cerekev	45
František Rod	
Moje zkušenosti se zpracováním rodokmenu na počítači	48
Blanka Čádová	
Anotace a recenze genealogické a heraldické literatury	49
INZERCE	60

Vážené přátelé,

s novým rokem dostáváte do rukou i nové číslo Genealogických a heraldických listů, u nichž došlo po delším provizoriu k nalezení odpovědného pracovníka a k obsazení funkce příslušné k jejich přípravě a vydávání. Od tohoto kroku si slibuji, a budete se mnou určitě souhlasit, že se osvěží nejen obsah časopisu, ale především zajistí včasné vydávání pro Vaši informovanost.

V letošním roce, jako každoročně, proběhla Valná hromada Společnosti. Se zprávou o činnosti a hospodaření za uplynulý rok i celé volební období se můžete seznámit v části Zprávy, zde bych upozornil na několik zásadních bodů. Přes pozitivní výsledek v oblasti hospodaření, se nedařilo plnit některé úkoly. Bylo to způsobeno rezignací dvou členů Správního výboru a jednoho spolupracujícího člena a pro nemožnost zajistit adekvátní náhradu bylo plnění limitováno časovými možnostmi zbývajících členů. Nemožnost, resp. neochota pomáhat Společnosti a podílet se na její činnosti se projevila i v nadcházející volbě nového Správního výboru, kdy se nepodařilo sestavit kompletní kandidátku nejen před Valnou hromadou, ale i na Valné hromadě. Proto jsem ve snaze zpřístupnit volbu navrhl určitou úpravu stanov spočívající v redukci členů SV. Bohužel nastala diskuse s řadou formálních i obsahových připomínek a dodatků s následným odsouhlasením určité úpravy i vzápětí provedená volba vytvořily poněkud rozpornou situaci, s kterou se bude muset SV vypořádat.

V minulých GHL byla zveřejněna informace o konání II. odborného setkání genealogů a heraldiků. K organizaci tohoto setkání bylo od dvou staronových členů na prvním jednání nově zvoleného SV vzneseno několik kritických připomínek. Jak jsem ve svém vystoupení na VH uvedl, zajišťoval jsem některé „osiřelé“ činnosti po rezignujících členech tak, aby byla plněna převážná část úkolů daných Stanovami i usnesením minulé VH. K nim patřilo i uskutečnění zmíněného setkání. Protože jsem toto prováděl bez pověření SV, akceptoval jsem kritické připomínky a rozhodl se setkání zrušit.

Nový SV musí v nejbližším období rozpracovat úkoly uložené VH a zajistit jejich plnění v nastávajícím roce. Měl by rovněž připravit některé nové náměty směřující jak k zefektivnění činnosti, tak jejich rozšíření pro větší pomoc svým členům.

Součástí tohoto čísla GHL je i dodatek č. 4 k Průvodci fondem spolkové knihovny, obsahující přírůstky publikací k 31.12.2004.

Závěrem bych chtěl poděkovat těm členům, kteří na nás mysleli v době Vánočních svátků a na přelomu roku a popřáli nám vše nejlepší do nového roku. Zároveň chci poděkovat členům, kteří již uhradili své členské příspěvky na letošní rok, a zejména těm, pro které stanovená výše příspěvku není limitující. Všem členům pak chci popřát hodně chuti do genealogické a heraldické práce a především dostatek času.

Jan Podhola

PRAMENY ŽIVOTA A DÍLA JOSEFA SVATOPLUKA MACHARA

Dokumenty sebrané k 140. výročí narození J. S. Machara.

Jaroslav Formánek

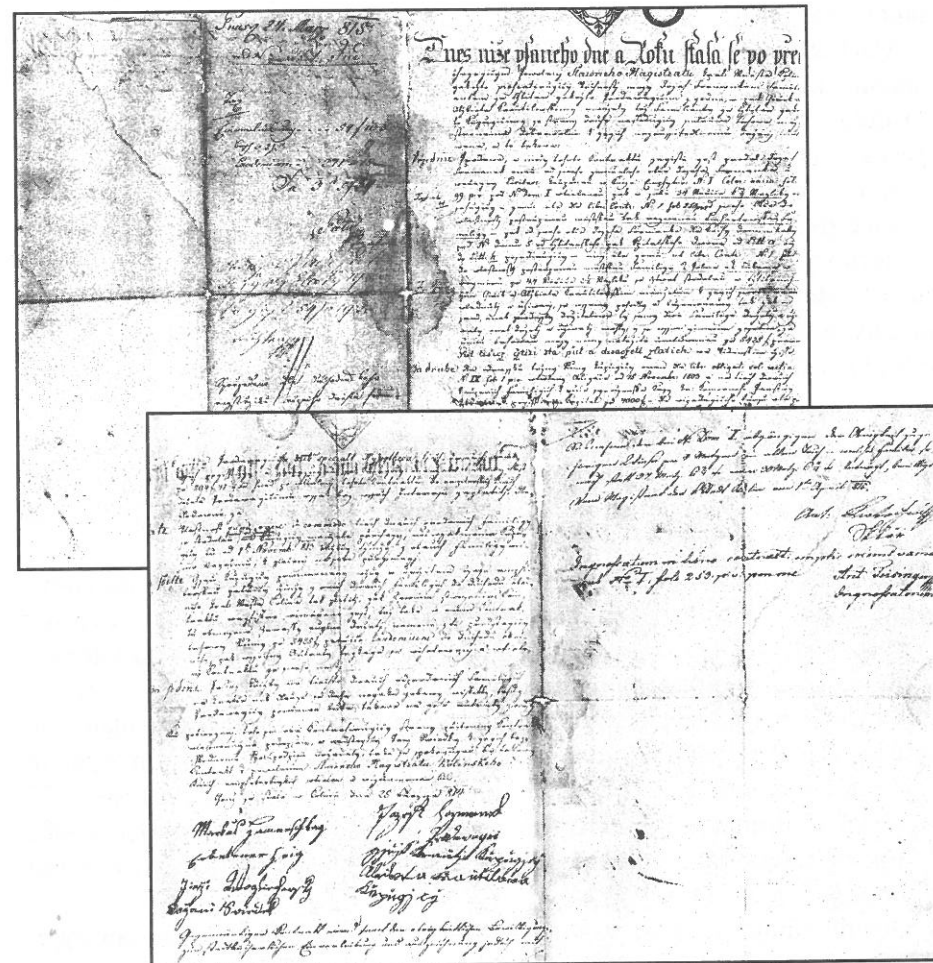
„Ta země dražší je,
než země jiná...
Kus našich Čech to,
kraj to u Kolína,
snů dětských odkaz,
vzpomínky svěží, ...“^{1/}

Macharův rodný Kolín to byl první jeho zdroj. Pozdější básník a voják se tu narodil 29. února na přestupný rok 1864, kousek nad císařskou silnicí Vídeň – Praha. Přišel na svět ve formanském stavení svých prarodičů z matčiny strany.^{2/} Hlavním živitelem tu byli koně a to i po zřízení první železnice roku 1845: „Mám rád ten kraj, kde koně třesou hřívou a kočár letí požeňnanou nivou...“ (JSM, Můj kraj)

Macharův rodný dům v Kolíně

Po matce byl tichým, houževnatým a pořádkumilovným chlapcem s patřičnou dávkou tvůrčích schopností i snivé představivosti. Otec mu předal jakousi divokou roztěkanost v jednání, ale i nekompromisnost v boji za pravdu a národní zájmy. Dosáhneme-li do 18. století zjistíme, že praděd Jiří Machar přišel do východních Čech jako válečný invalida a ještě v sedmdesáti se znovu oženil. Děd Václav Machar, mistr krupařský z Přestavlk, se ženil jen jednou, ale zato prosoudil svůj mlýn. Otec Antonín Machar byl statné postavy a k svému mlynářskému řemeslu se uměl postavit.^{3/} Malý Josífeček v něm viděl slavného vojevůdce, který je nucen neustále bojovat se svými zaměstnavateli.

Kupní smlouva Macharova praděda Josefa Formánka z roku 1814

Jako dvouletý klučík přišel do kontaktu s vojskem. Vnímal tu nervozitu nejbližšího okolí v době příchodu vojáků z německého Pruska. Macharova bába Anna Formánková převzala po svém zemřelém muži povoznictví a od nádraží odvážela raněné do lazaretů. Večer ještě poutavě vyprávěla vnukovi před spaním. Již tehdy nad jeho kolébkou padla nejdražší semena, z nichž vycházela pozdější macharovská tvorba. Od dětství měl soucit s obyčejným vojákem, podnícený babiččiným vyprávěním: „Dva v Uhrách zemřeli a jeden hulán, v Krakově koněm přimáčknut byl ke zdi a v špitále zhas“ (Konfese literáta). Na druhé straně obdivoval vojevůdce a sám se v jinošských snech do nich převtěloval. Vždyť i bába, jako třináctileté děvčátko, tam někde u Lipska viděla Napoleona.

Machar byl na začátku školní docházky v Nymburce neprůbojný a citlivý samotář, který oplakal všechny vzrušující děje z biblické dějepřavy. Píseň „Osířelo dítě“ se pro jeho uklidnění přestala ve třídě zpívat. Ze školy vždy spěchal domů. Zvláště, když byly švestkové knedlíky, které uměla bába uvařit nejlíp na světě.

Také třeba připomenout, že tehdy v lednu 1871 bylo vyhlášeno jednotné Německo na půdě porobené Francie. Vznikl nejmocnější stát evropského kontinentu. Malý Josef nebyl mezi dětmi ve své kůži, raději naslouchal debatám dospělých o světovém dění. Tam se mnoho dozvěděl a využíval to při svém vnitřním snění, v němž „vedl slavné války, vládl světu a lidé s ním byli spokojeni“.

Když mu bylo osm let poprvé otevřel svoje „drsné“ nitro. Ve škole na dotaz proč český král povolal k nám německé řemeslníky odpověděl: „Naši předkové neměli ani chuti ani času, aby si šili boty. Chodili raději do cizích zemí a pobíjeli nepřítel“.

Od čtvrté třídy chodil do školy v Brandýse nad Labem, kde se Macharova rodina usídlila natrvalo. Ve dvanácti letech již měl kamaráda, hráli si na vojáky a „realizoval“ své sny: „Byl jsem generálem, vodil jsem armády od vítězství k vítězství, zajal císaře a rozparceloval celé německé císařství ...“. Doma však byla nuzná skutečnost. Macharovi rodiče se těžce prodírali životem. Od slunka do slunka dřeli námezdně ve mlýnech a na polích, aby zajistili aspoň to nejnětější k životu rodiny. Pracovat musely i děti. Hochům přinesl rok 1877 osvěžení. U Brandýsa se konaly manévry za účasti císaře Františka Josefa. V době přestávek zaujímal kluci palebná postavení, lezli na kanóny a sbírali nábojnice.

Otevřeně bojový vzdor se projevil u Machara až na akademickém gymnáziu v roce 1881, když oponoval učiteli náboženství ve věci úlohy církve. Následovalo vyloučení ze školy. Bylo to nedlouho po předčasném úmrtí jeho

otce a vnitřní rozbolestnění dosáhlo vrcholu. Naštěstí ho vzali na gymnázium v Jindřišské ulici. Skládá verše, aby se dostal mimo tvrdou skutečnost. Přesto po maturitě hledal pevný bod na Zemi. Jeho život byl rozkolísán až příliš. V hlavě mu zněly již sloky Magdaleny a Confiteor čeká na dokončení. Tehdy byl uveden do rytířského sálu při pivovaru U sv. Tomáše jako začínající básník F. X. Svobodou.^{4/} Tam mu poradili, aby to zkusil na vojně. Budou ho tam aspoň živit a šatit. Přátelil se s Mikolášem Alšem, který obdivoval Macharovu paměť pro verše. Kdykoli se setkali U Tomáše, střídavě recitovali a vzpomínali na Kolín. Když narukoval jako jednorozční dobrovolník k 6. praporu polních myslivců, přibýlo k jejich styčným bodům ještě vojákování. Aleš sloužil kdysi jako pěšák, ale do Macharova notýsku namaloval uhánějícího husara. Jedním z pevných životních bodů byla pro Machara matematika, ve které měl oporu při životním směřování k vojenství. „Věda vojenská má duši matematiky a geometrie. Mému prázdnému životu se mělo dostat nějakého smyslu ...“. Ostatně již roku 1884 byl okouzlen Lermontovem a zdálo se mu, že kdysi už byl vojákem a padl mlád.^{5/}

V říjnu 1886 začalo opravdové vojákování. Nejdříve poznatek, že člověk se stává nulou. Mazáci loudili cigarety a buchty od venkovských nováčků. Vzpomínal přitom hodně na matku, která v těchto chvílích nesla sama veškerou tíhu starostí o mladší sourozence. Narodila se v lednu 1841, za krutých mrazů, ve stejném stavení jako syn Josef.^{6/} Když ve čtyřiceti letech ovdověla, vytrysklo z Macharovy duše mnoho veršů věnovaných matce.

*„A perel nesu z hlubin moře
těch nejdražších kruh spanilý,
bych málo splatil perly hoře,
jež oči tvoje prolily ...“*

V prosinci nastoupil do školy „výroby důstojníků“. Na požádání velitele psal texty pro nové a „kulturnější“ vojenské pochody, ale hlavně psal své verše. V únoru 1887 vyšla jeho první sbírka Confiteor a v kasárnách to patřičně oslavili. Již první verše knížky okamžitě rozčeřily klidnou hladinu českého literátství. Nastupující básník odmítl být hláskou troubou zabydlených pořádků: „Tož poesie zhyň, než být děvkou robnou ...“. Ale tady v kasárnách opět běží voják Machar k pumpě pod proud ledové vody, připne torničku na záda, vezme pušku, urovná plášť a naplní polní láhev černou kávou. Do chladné kapsy císařské uniformy ale vsune hřejivou knížku intimní lyriky, své první dílo. Těší se na četbu své první knížky ve chvíli nejbližší přestávky na oddech.^{7/}

Macharův Confiteor byl zaregistrován i Janem Nerudou a prostřednictvím Jakuba Arbese nového básníka pozval na návštěvu. Machar přišel v parádní uniformě frajtra polních myslivců, na hlavě klobouk s vlajícím chocholem. V aktivní vojenské službě zůstal i další dva roky. Sloužil pod pražským kasárenským krovem a současně bojoval proti militarismu.

*„Co zbývá ještě? Se strojeným vzletem
jít za vlast v ruský lán se bít
a dát si prohnat prsa bajonetem ...“*

Velitel mu radil: „Nebude-li válka, vylez z vojančiny, není to život pro tebe“. Opět a často se mu zastesklo po matce: „Jako mladý voják jsem se rozeběh a šel pustou nocí čtyři hodiny z Prahy do Brandýsa, srdce mi bilo a touha mě hnala – když jsem ji časně ráno probuzené stál tváří v tvář, nedovedl jsem ji říci laskavého slovíčka. Ale ona dozajista cítila, co pod tou korou je. Její sametové oči mi to často povídaly a usmívaly se ...“. Machar chodil s oblibou v uniformě i mimo službu. Eva Vrchlická vzpomíná z dětství na jednu z častých návštěv Machara u Vrchlických, ještě před roztržkou obou velikánů kvůli Hálkovi. Přišel ve vojenském stejnokroji a nám malým dcerkám přinesl panenky. S Vrchlickým, žertovala, vyváděl jako chlapec. S Evou a její malou sestrou však mluvil vážně o panenkách a dětských starostech.

Psal se rok 1889 a kolínský lékař Josef Šil se stal poslancem českého zemského sněmu. A hned vyvolal rozruch, když navrhl zvětšit památku Jana Husa v nové budově Národního muzea v Praze. Tvrdá odezva tam však přišla od Karla Schwarzenberga, který odsoudil husitské hnutí. A tady přišla na svět myšlenka, postavit velký pomník Janu Husovi na Staroměstském náměstí. Machar však od samého začátku roku měl jiné starosti. Zamiloval se na život a na smrt do stejně staré Hedvy Marešové, plavovlasé princezny.

*„Spust' vlas ten dlouhý, jemný plavý
na plných ramen úběly,
v tom baldachynu kol tvé hlavy.“*
(„Divoký zpěv“)

Matka Hedvy, paní Karolina Marešová, ho však brala s podmínkou, že dceru uživí. Ve vojenské kariéře záruku neviděla. Zaměstnání v Praze však hledal marně. Až na základě nejistého slibu od dvorního rady profesora Eduarda Alberta, přítele Vrchlického, se rýsovalo volné místo úředníka ve Vídni, v ústavu pro pozemkový úvěr. To „od dvorního rady“ zapůsobilo na matku

snoubenky a mohla se připravovat svatba. Nejdříve se šel ženich informovat k vojenskému kurátovi v záloze.^{8/} Měl farní úřad v Jindřišské ulici v Praze a při jednání s vojáky si oblékal uniformu. Byla to podívaná na kněze, který důležitě a rázně přecházel po kaplance. Nejbližší volný termín pro oddávky byl 18. srpen v šest hodin ráno. Macharovi za svědka na svatbě byl budoucí otec vřhlného Jiřího Voskovce.^{9/} Hned po církevních oficialitách se nasnídal, oblékl slavnostní uniformu poručíka a obcházel vojenské úřady za účelem propuštění z aktivní služby. Při dalším setrvání na vojně hrozilo Macharovi přeložení do Haliče nebo do Bosny. Že se oženil, oznámil své matce až dodatečně: „Překvapoval jsem ji už tolika kousky a tak často, že si zvykla ...“. Do zaměstnání ve Vídni nastoupil v prosinci 1889. Bylo to špatně placené místo v šeru suterénu. Pracoval tu od slunka do slunka bez dovolených. Šlo o slušný život, šlo tady o peníze.

*„Jen vy, všech nejnižší, však cíl všech tuh,
vy dohřáté tu lidskou historii.“*

(Sonet materialistický)^{10/}

V praxi tehdy poznal, jak se na Čechy dívají Vídeňáci pěkně spatra. V tomto směru vyřal hned po nástupu jednomu kolegovi „osvětový políček“. Hořkost vídeňské odloučenosti vyjádřil ve dvaceti žalozpěvech pod ovidiovským názvem Tristium Vindobona (1892). Sám je charakterizoval jako „pár alarmujících výstřelů od osamělé stráže na Dunaji“. Z vídeňské rozhledny dohlédl přes Dunaj na sever v nekončící rovinu, historicky pro nás nešťastného Moravského pole. Nadčasově zajímavým je Suchý žalm:

*„A balancujem se svou sympatií
z Východu v Západ, ze Západu v Východ
s chybami obou, ne však jejich silou.
A to je konečně to nejmutnější ...“^{11/}*

Ve Vídni bydlel povětšinou na periferiích, protože centrum se mu jevilo příliš nabuřelé. V červnu 1892 se konala ve Vídni mezinárodní výstava. Představilo se tu i naše Národní divadlo, celkem 270 lidí. Hned 1. června se pochlubili Prodanou nevěstou. Účinkovali tu sedm dní s velkým úspěchem.^{12/} Když se Macharův narodila roku 1892 dcera Sylvie, byl na čas vytržen z drsné reality. Byl šťastným otcem, i když čekal chlapečka. O svou radost se podělil s rodinou Vrchlických, kterou navštívil v Praze. Stejně tak v roce 1895, když se narodila Jiřina.

Ale to už bylo po roztržce s Vrchlickým.^{13/} Od začátku roku 1893 byl Machar zaměstnán organizací vídeňských oslav stého výročí narození Jána Kollára. Slavnostním řečníkem dle programu byl i T. G. Masaryk, který zde poprvé veřejně formuloval svou „Českou otázku“.^{14/} Koncem tohoto roku se stal básník Machar nejmladším členem Akademie umění v Praze s hodnocením: „Machar jest bezesporu nejrázovitější zjev mladší generace básnické“. V dalších letech se rozešel s mnohými ze svých přátel: „Jest už v mé povaze, že držím své známé jen na pavučinových nitích ... nevyhledávám nikoho, kdo mě jednou opustil a za nikým se nedívám se steskem“. Macharovský boj nabývá na ostrosti. Maloměšťáky v Brandýse nad Labem pobouřila Magdalena (1894) a mstí se Macharově matce. Ztrpčují jí i těch několik let, co jí zbývají do konce života. Nosí jí každý cár novin, kde se ošklivě píše o jejím synovi a vyhrožují.

Začíná boj o Háka. Vrchlický se odvrací od Machara, zatímco Sofii Podlipské imponuje a vyjadřuje mu obdiv. Mezi vyhraněnými literáty posiluje Machar svou autoritu. Jím zformovaný Manifest České moderny, otištěný v Rozhledech 1. října 1895, ovlivnil vývoj na přelomu století i později. Ten vliv byl patrný zvláště v Hradci Králové.^{15/} Ale i v Jičíně a v dalších městech byli studenti nadšeni Macharem. O přestávkách recitovali jeho verše a živě diskutovali.^{16/} Malířka Zdena Braunerová přivítala, že se k Macharovi přidal její přítel Vilém Mrštík.^{17/} Machar měl podporu i mezi dělnictvem. Podporoval stávkující horníky a také podepsal provolání na ochranu pražských památek. Vrcholný představitel české politiky Karel Kramář vybídl svého přítele Machara, aby mu šel za svědka na svatbu až na daleký Krym. Jel a ten „výlet“ ho pak inspiroval po celých deset let (1898–1908). Byla to epizoda klidu a oddechu mezi bojem. Koncem roku 1900 se stal čestným členem Českého spolku pro šíření lidové kultury ve Vídni. Na knižním trhu se objevily vzpomínkové Konfese literáta. Masaryk označil dílo za úhelnou knihu české literatury. Z Paříže přijel František Kupka a strávil delší čas ve Vídni. Psal se rok 1901 a Kupka předal Macharovi několik secesních návrhů obálek pro druhé vydání jeho Sonetů. Současně namaloval obraz přítele Machara v domácí pracovně.^{18/} Začátkem roku 1902 zaslal Kupka dopis už z Paříže, který sloužil Macharovi k sepsání malířova životopisu.^{19/ 20/} Ten relativní poklid narušila zpráva o úmrtí maminky. Bylo jí šedesát jeden rok. Při pohřbu v únoru 1902 její syn Josef chyběl. Nechtěl svou přítomností dát záminku k znesvěcení smutečního obřadu, a poslal za sebe svého nejlepšího přítele T. G. Masaryka. Ještě k Novému roku psal: „Drahá maminko, přejem ti šťastný a veselý Nový rok! ... stárneme“.^{21/}

Drahá maminko,
 přejeme Ti šťastný a veselý Nový Rok!
 Nebuď mravena, je Ti Hedva psala,
 abys mi neposlala, ne, nam se
 jedná jen o Tebe, abys měla všeho
 dost a veselala si výlohy. Však
 Ty víš, je nás to lepší, když něco
 pošleš, a dělá-li Ti to radost, je
 lepší zas a přejeme Ti abys nám
 hodně blaha mohla ještě poskytl.
 Děti měly radost z dědek, my z husy,
 ale letěho se ztrátilo. Koi nemel
 dra a muslo vypadnout.
 Děti károu a mlaji rybnem, my
 abodíme lat po té své brjdo živosti
 den so den stejne. Já peacupie
 jak a co mohu, a víš, je už mi brve
 37 let? stárnem.
 Tondovi a Janovi a všem přejeme godani
 a štěstí. Tebe libáme a buď zdravá!
 Tvoj
 J.

Dopis Machara své mamince z roku 1901

Macharova Magdalena příliš rozkolísala jistoty maloměšťáků v Brandýse, že i Masarykovi, který tam byl se svým patnáctiletým Janem ztropili na nádraží výtržnost při odjezdu.^{22/} Machar o tom napsal Kupkovi do Paříže „Maminka mi zemřela počátkem února ... a kus duše se mi utrhlo“. Potom se ozval Kupka k Macharovým čtyřicátým narozeninám, když věnoval kresbu „Doctor Machar“ pro slavnostní číslo „Besed času“. Macharova Magdalena se přes překážky šířila dál a obdivoval ji také věhlasný vídeňský básník-prozaik Peter Altenberg.^{23/}

V letech 1904–1908 se věnuje básník-voják osobnostem-válečníkům v knize Prosa 1904–5. Radeckého výstižně hodnotí: „Pokoje jeho byly plny Napoleona, ač proti němu bojoval u Lipska. Starý Radecký věděl jak žít, aby člověk mohl být živ. Třeba nevěřil bral vše a dělal vše, jakoby věřil. Měl bystré oko a soudnou duši“. Vojenská sláva je chladnému rozumu něčím nepochopitelným. Tisíce a tisíce lidí, odpoutaných od rodné hroudy a vytržených z rodinných svazků dá se ozbrojit, jde do neznámých dálek a žene se tam proti neznámým lidem – a to vše na pokyn člověka, kterého nikdy neviděli. Stejně jak před tisíci lety – jen zbraně pokročily. A ještě naše poslední osvícené století přidalo pikantní ironii – budují se nemocnice a ústavy pro přírodou postižené jedince. Současně se na jatka bitev posílají zdraví a mladí lidé, kterým se násilím fyzickým či ideovým, nebo materiálním lákadlem po předchozím jejich zbídačení, znemožní žít normální život. Taková věta pruského krále Fridricha II „Bestie, chcete žít věčně?“ vydala víc než parádní projev.

Pod názvem „Řád Marie Terezie“ zpracoval Machar volně své vzpomínky na službu u praporu: „... večer po manévrech se zpil hejtman Krichuber pod obraz boží ... vzdych po čase válečném, v němž by ho dojistá neminul řád Marie Terezie“.

*„Custoza, Magenta a Solferino!
Čech, Polák, Slovinec a Rumun
v kabátcích bílých, vojákové prostí,
tam bojovali za císaře pána a zahráli svůj úkol
a vešli za kulisy – za mzdu dáno
vám místo v dějepise, kde vždy hlásí:
tož padlo jich tam tak a tolik tisíc.“*

(Strumeni Ciechi)

V Času s datem 1. prosince 1907 uctil Machar šedesátku Elišky Krásnohorské, svého „mužného soupeře z hálkovské fronty: byla sokem, ona žena veliká a čestná“. Následujícího roku projíždí Moravou a bouří proti klerikalismu „kšeftu s pánem bohem“. Orientuje se s vybroušeným ostřím na publicistiku a osvětu s cílem vytvořit spolehlivou základnu v boji za českou suverenitu. K tomu pomáhají i časté návštěvy poslance T. G. Masaryka, který tehdy bydlel bez rodiny v témže vídeňském okrese. Občasným návštěvníkem byl i malíř Ludvík Kuba, který maloval celou Macharovu rodinu, zvláště paní „vzácnou ženu svou živostí a smyslem pro humor“. Malíř s oblibou hrával na klavír a Machar zpíval české vojenské písně. Avšak namalovat básníka bylo pro Kubu velice obtížné. „Jeho obličej byl strhán a vyčerpán s kruhy pod očima.

Ze své bojovnosti neposkytl portrétistovi nic. Ani potuchy po nějaké veliké linii, vystihující jeho vzlet a sílu. Oči ztratily pronikavý oheň“.^{24/} Nicméně Machara se zelenkavou kravatou namaloval.^{25/}

V dubnu 1909 se Machar rozjel na sobotu a neděli do východních Čech. Na hradeckém nádraží ho vítalo na pět tisíc lidí. Plno bylo i večer na jeho přednášce. Ještě než odjel nedělním vlakem zpět do Vídně, musil slíbit přítomným delegátům z Jaroměře, Jičína, Nového Bydžova, Hořic i z Chrudimi, že příště navštíví jejich obec.^{26/ 27/} V létě pak zavítal do rodného Kolína a v říjnu již přednášel v nymburské sokolovně „O antice křesťanství a poměru našeho národa k Římu“. Čistý výnos byl věnován škole Komenského ve Vídni. Jednoznačně se postavil proti těm, kteří jedním dechem uznávají boha a současně volají po záhubě naší půlmiliónové menšiny ve Vídni.^{28/}

Ošlehán životem a udřený bídou přišel mladičkový Machar z rodného Polabí do Prahy a pak do Vídně. Ve velkém městě se cítí jako v kleci a musí kolem sebe tlouci. Bičuje sebe i své okolí k akci a k výbojům. Roku 1910 vystoupil z katolické církve ve svém vídeňském 18. okrese. Na přelomu září a října se zúčastnil sjezdu pokrokové mládeže v Chrudimi, rodišti své babičky z otcovy strany. O rok později nemohl chybět na zahájení školního roku hradeckého lycea, kde studovaly obě jeho dcery. Sešel se tam také s Aloisem Jiráskem.^{29/}

„On“ (Napoleon) – vojevůdce, státník, genius provází Machara od samých počátků jeho slovesného tvoření. Spojuje poslání tvrdého vládce a přece jen též lékaře pro umdlévající lidstvo, tápající v nejistotách. Ale současně cítí Machar s prostým vojákem:

*„Třiadvacet Pisečáků
v cizí zemi hrob svůj má
a ten poslední můj krajan
sšavlován byl u Znojma.
Císař pán pak s Bonapartem
přátelsky se setkali,
tuze rádi hned se měli,
objali se, líbali.“*

(On 1911–16)

Poukazuje také na zneužívání slova „revoluce“. Revoluce ve skutečnosti „... je zakručením hladových břichů lidu, ne plodem lebek“ („On“ 1911–1916). Ve východní problematice se rozhodně ztotožnil s Janem Nerudou: „Národy evropské východněji bydlící po staletí v dotyku s Tatary, Huny a Turky zkrvácely odrážením nájezdů, aby tím klidněji se mohla rozvinout Evropa

západní. Ta pak „v odměnu“ ztupila východ, že jeho vývoj zaostává. Bouřlivá vlna lidského oceánu valí se vždy poznovu přes nás, láme strom života sotva povyroslého ...“.

Z nemilosrdného lidského společenství se potom na chvíli přenesl mezi mravence, které pozoroval jako v době svého samotářského dětství. Do detailů sledoval boje mezi černými a rezavými („Na čtverečním metru“). Pozornosti neušly ani silnice, plné vojenských konvojů, ale také zdroj obživy, zvláště jeho předků – formanů. „Miluji silnice, ty tepny našeho venkova, už od dětství ...“. A Machar razil cestu druhým bez ohledu na negativní následky pro jeho osobu:

*„Já nešťítíl se námah metaře
a sám si zamet zaprášenou cestu,
co jiní potom v kočáře
lehounce jeli na zábavu k městu.“
(Přátelům)*

Ve svém tvrdém životě nalézal Machar oporu ve svých opravdových přátelích.^{30/} V dubnu 1912 úspěšně interpeloval poslanec T. G. Masaryk za zrušení policejní cenzury nad „Macharovou čítankou“. Toho roku byl operován na akutní zánět slepého střeva ve Vídni a začátkem roku 1913 v Pardubicích. Zde byl v obětavé péči svých osobních přátel-lékařů.^{31/ 32/} Následně odjel na zotavenou do Itálie: „Pršelo mi letos v Miláně. Ještě před padesáti a více lety tudy chodili čeští vojáci, aby v té sakramentské Metálii chránili svou tzv. širší vlast. Místní lidé je tu však nenáviděli a proklínali ač bojovali i v dešti.“

*„... sešel se potom císař František Josef
s Napoleonem III. a vzdal se Lombardie.
Zbytečné byly oběti tisícovek vojáků a miliony
zlatých na stavbu opevnění.“
(Nemocnice)*

Od roku 1911 bydlel v 19. okrese v ulici Sandgasse v domě č. 23 na severním okraji Vídně. Podnes je to místo oblíbených výletů intelektuální části velkoměsta, místo hojně navštěvovaných vinárníček. Tehdy se tu v okolí ještě dařilo vinné révě. Zde se cítil nejlépe. Vždyť bydlel v novostavbě českého architekta a nedaleko byla krásná vila továrníka Lembergera, dle návrhu profesora Kotěry. Machar vystoupil ze svazku záloh rakousko-uherské armády a přiblížil se čas nové války. Poradce amerického prezidenta plukovník

Edward M. House prohlásil, že přes všechny pochyby dojde k válce. Dokažoval to přeplněnými sklady rakouských a německých zbraní. Dovožoval, že císařové a diplomaté musí v tom případě uvolnit místo příslušným průmyslníkům a generálům. Záminka pro rozkřesání jiskry se vždy najde.

*„Evropa v zbraních. Různí taškáři
žní dobu věští pro své praktiky.“*

Ještě v míru se slavily Macharovy padesátiny v hradeckém Klicperově divadle. Spisovatel Karel Scheinpflug lapidárními rysy vylíčil život, vývoj a činnost básníkovu po všech stránkách. Ze shromáždění byl odeslán do Vídně pozdravný telegram. Slavilo se také v Chrudimi, kde přednášel spisovatel František Václav Krejčí.^{33/} Naopak v rodném Kolíně měly „Kolínské listy“ výhrady, když píše: „o katu ze dna duše básníkovy“.^{34/}

Od samého začátku 1. světové války se zapojil Machar do protihabsburského odboje. Prostřednictvím svých přátel získával tajné plány z císařského generálního štábu a posílal je prostřednictvím kurýrů Masarykovi do zahraničí. Jednadvacetiletá dcera Sylva nastoupila službu ošetřovatelky raněných v pražské vojenské nemocnici. Básník dopsal právě v roce 1915 knihu „Životem zrazení“, kterou aktuálně uzavírá epilogem „Sestra Sylvia“.

*„Mé drahé dítě, mohla bys jen snít,
jak jsi pochopila svůj ženský úkol v době všeničící.“*

Uprostřed války byl Machar zatčen ve Vídni. Otupělá habsburská mašinerie na jeho tajnou zpravodajskou činnost nepřišla, ale nezapomněli mu jeho rafinované odpovědi jako svědka při procesech s Karlem Kramářem a Aloisem Rašínem. Záminkou byly jeho předválečné verše, které údajně ohrožovaly bojového ducha vojáků na frontách.^{35/} Skutečně vojáci některých pluků se hromadně vzdávali Rusům.^{36/} Při výsleších zase poučoval vyšetřovatele, že kdyby se rakouská říše chovala trochu velkoryseji ke svým balkánským Slovanům, lehce mohl císař ovládnout území bývalé Byzance a dosáhnout Bagdádu. Za pár měsíců Machara propustili pro nedostatek důkazů. Oslavilo se to v Lembergově vile. Wagnera a Schuberta tam hrál Ludvík Kuba, zpívalo se a veselilo až do rána. V dalších týdnech se Kuba pustil do malování velkého obrazu paní Macharové. Namaloval ji tak, jak si přála, aby vypadala jak za mlada. To bylo koncem července 1916, čtyři měsíce před úmrtím staříckého císaře. Básník Machar zůstával přesto nadále vymazán ze všech školních učebnic.

Sotva vybudovaný Husův pomník na Staroměstském náměstí měl být zbourán. Příkaz dal místodržitel Coudenhove. Jen díky armádnímu biskupu Emerichu Bielikovi k tomu nedošlo. A jaké bylo poválečné „vyúčtování“? Bielík byl uštván k smrti a Coudenhove až do konce svého života v klidu pobíral penzi od naší republiky. Macharovo hodnocení: „Aby pán bůh tu republiku při zdravém rozumu i nadále zachovati ráčil!“

Až do konce války se úředně pořádaly štvance na Machara. Okresní hejtman v Hradci Králové dal příkaz, aby hlavní tepna mezi městem a nádražím úředně označená Macharovým příjmením již v roce 1911 (to byla první Macharova ulice na světě), „byla přezděna jinak“. Nestalo se tak jen díky statečnosti městských zastupitelů. (Až po druhé světové válce roku 1945 se „zřekli“ v Hradci Machara. Nejdříve byla ulice přejmenována na Rašínovu a potom na S. K. Neumana – nicméně oba jmenovaní byli jeho příznivci).

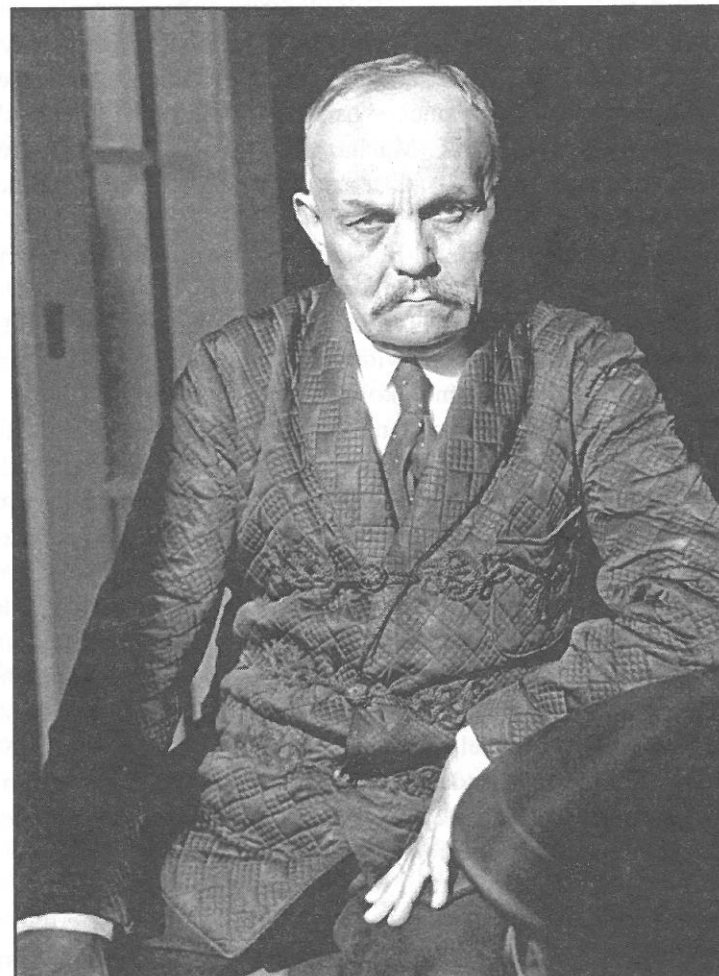
Machar také varoval před ilusemi o situaci po pádu císaře: „Po pádu Napoleona se stala Evropa žalářem duchů a Metternich měl k němu klíče. Evropa byla osvobozena od jednoho tyрана, ale jaké odměny se dostalo těm, kdož pod prapory svobody vyšli dát krev za volnost její!? Konfiskace, kriminály, zákazy ...“.

Nezadržitelně se blížil konec války a zánik Rakousko-Uherska. Studenti českých gymnázií se již nemohli dočkat. Mezi nimi i oktáván třebíčského gymnázia Vítězslav Nezval, kterého tehdy naučil Machar „milovat věci zdánlivě fádni a střízlivé“. A sám Machar viděl, že nemá ve Vídni už co pohledávat.^{37/} V květnu 1918 odjel a natrvalo se usídlil v Praze. Ještě v den příjezdu 13. května večer se zúčastnil představení Smetanovy *Mé vlasti* v Obecním domě. Na požádání tam promluvil: „Prosím národ, aby víru mojí nezklamal.“ V dalších dnech následovala porada slovanských představitelů. S Jihoslovany se dohadoval plán zřízení koridoru přes maďarsko-rakouské pomezí, který by propojil Československo s Jugoslávií. Lužickým Srbům se slibovalo, že se nezapomene.

Naši legionáři bojovali za vznik naší republiky na všech frontách se stále větší urputností.^{38/} Nejtěžší boje byly v Rusku a právě tam byl Machar našim vojákům posilou. O Macharovi se přednášelo a recitovaly jeho verše o přestávkách v boji. V těžkých sibiřských podmínkách byl vydán výbor z Macharova díla. Tisklo se to na starých strojích s otlučenou sazbou a na chatrném novinovém papíře. Pod dojmem Macharova předválečného fejetonu „Tatíček Masaryk“ se tento název rozšířil mezi legionáři a stal se tradičním pojmem i pro budoucnost.

Konečně tu byl 28. říjen 1918. Z pověření vedení domácího odboje slavnostně vyhlásil Machar v Národním divadle vznik Republiky Československé

Na Staroměstském náměstí manifestačně sesadil Habsburky. „Staré křivdy jsou odčiněny, třistaleté zločiny pomstěny, vlast naše volna ...“^{39/} „Dějiny zruší každý útvar, jakmile je naplněn jeho úkol. Smyslem starého Rakouska bylo seskupit menší národy proti tureckým nájezdům. Když nebezpečí pominulo, snažila se monarchie na Dunaji nalézt náhradní ohrožení pro střední Evropu jako jihoslovanský terorismus nebo česká nespolehlivost.“ V listopadu na pozvání oktávánek dívčího gymnázia na Smíchově (ul. Drtinova) tu promluvil „O dějinách převratu a budoucnosti českého národa“.^{40/}

Dr. Josef Svatopluk Machar (1864–1942)

Čtyři roky se neviděli. Naposledy se setkali ve vídeňském hotelu Regina na Maxmilianplatzu před odjezdem Masaryka do exilu. Machar s ním měl spojení přes zednářského kurýra. V úterý 10. prosince 1918 ho opět spatřil. Nejvyšší představitel našeho zahraničního odboje přijížděl po letech vlakem domů přes novou státní hranici: „... měkký klobouk na hlavě, ve svém tradičním zimním kožichu, za cvikem zářily ty známé oči. Jan vskočil k němu, pozdravili se dlouhým objetím. Za prezidentem stála dcera, trpitelka Olga. Potom jsem vstoupil já. Objali jsme se beze slova“. V prezidentově družině byl také italský generál, anglický plukovník Cunningham. Při další cestě, po všech oficialitách se ujal Machar audienčního řízení: „S hodinkami v ruce jsem nechal sedět každého z třiceti kolegů u stolu prezidenta jen deset minut. Když se vystřídali, sedla si k otci dcera Olga a syn Jan“. Po všech uvítacích přestávkách dojel vlak do Prahy v sobotu 21. prosince v osm hodin ráno. Byl krásný slunečný den, všude prapory a jásající lidé. Machar představoval veřejnosti prezidenta a jeho doprovod. Macharova rozradostněná tvář dokladovala úspěšnost jeho mnohaletých zápasů.

V prvním roce republiky zemřel Macharův velký přítel a odborný poradce v oboru historie. Navždy odešel Václav Kratochvíl, přední archivář a fotograf vídeňského Haus und Hofarchivu na Minoritenplatz 1. Zachránil mnoho českých lidí, když nepozorovaně likvidoval dokumenty ze srbského archivu, přivezeného do Vídně jako válečnou kořist.^{41/}

Koncem roku 1919 přišlo jmenování do funkce generálního inspektora československé armády. Bylo to v době, kdy situace v republice byla stále složitější. Velké části národa se dařilo hůř a hůř. Aby se ta bída zamlžila, čmouchalo se po minulostech úředníků a učitelů. Nikdo si nebyl jist před samozvanými soudci. „Začala se provozovat demagogie dolů a naše žurnalistika pochopila rychle ducha doby a šla tomu všemu v čele“.^{42/} A vojsko ještě nikdo nedal dohromady. Prezident došel k názoru, že jedinou autoritou mezi lidmi i u legionářů, která by udělala konec dosavadnímu žalostnému stavu, je jeho přítel Machar. Ten se snaží o nápravu svými osvědčenými fejetony. Hlava státu mu vzkázala, aby z pasivity přešel do některé vrcholné státní funkce. Masaryk hledal způsob, jak těžko ovladatelného přítele přesvědčit. V tomto směru je zajímavý koncept jednoho nadeslaného Masarykova dopisu uloženého v archivu Národního muzea, mezi pozůstalostí E. Beneše.

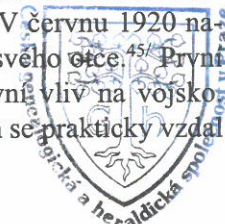
„Milý Machare,

posílám Ti jmenování generálním inspektorem vojska. Znáš Tvoji sympatii k vojenskému stavu. Znáš ji netoliko z Tvých spisů, nýbrž i z vlastní zkušenosti, když jsem se jako poslanec ve vojenských věcech s Tebou radival, proto

skládám naději v Tvé nové postavení a v Tvou vojenskou energii. Své názory o vojenských potřebách a plánech republiky jsem už přednesl veřejně, zde bych dodal jenom dvě poznámky. Žádá se také pro naši armádu odrakouštění; souhlasím, ale nesouhlasím s paušálním odsuzováním všech přejatých institucí a zejména osob. A jestli se často proti rakušáctví kladou za vzor legionáři, upozorňuji, že naši hoši v Rusku, Francii atd. vyšli z rakouských řad. A v nedávné válce s Maďary bývalé oddíly Rakouska se vyznamenaly. Špatné stránky rakušanství mohou a musí být překonány novým demokratickým duchem.

Nebudu opakovat, že demokratická armáda nemůže existovat bez vzorného pořádku a disciplíny. Bez disciplíny není voják možný – čtu v reglementech (vojenské předpisy – pozn. aut.) ruských bolševiků. Upozornil bych na hospodářskou stránku všeho vojenského problému. Rozpadnutí monarchické armády postihlo velký počet důstojníků, poddůstojníků i vojáků; značnější část nedovede se vpravit do občanského života a nenalézá zaměstnání. Z toho klíčí nespokojenost politická. Zejména některé jevy ve smíšeném území dlužno pochopovat také z této stránky. Jistě není armáda pojišťovnou a zaopatřovnou, ale hospodářský problém musí být vyřešen. Ku vytvoření naší demokracie potřebujeme znalce, vzdělané a myslící lidi, lidi s pravým lidským citěním. Jsme posud v revoluci (třebaž nekrvavé) a převedení revoluce v evoluci vyžaduje také hodně trpělivosti a taktu. Tu konec.“

Machar s takovou nabídkou nepočítal a váhal. Spíše se cítil na ministra kultury.^{43/} Mezi vojáky mu však také bylo dobře a se svým zdvořilostním odstupem vyšel za mlada i s vyššími důstojníky. Současně se rozpomněl na své dávné životní plány: „... přál jsem si, abych mohl aspoň pět let řídit naše vojsko ...“. V srpnu 1919 byl dekretem prezidenta republiky jmenován generálním inspektorem čs. armády. Zahájil hned budování silné armády na troskách demoralizovaného a poraženého rakouského vojska. Většina jemu oddaných legionářů byla ještě v zahraničí. Pracoval s plným nasazením ve službách nového svobodného státu. Odmítal jakékoli stranické či komerční zneužití armády. Přezíral podlé útoky na svou osobu ze stranu zastánců anarchie a starých pořádků. Bohužel přehlédl nabouratele jeho sepjetí s T. G. Masarykem. Sám nestraní, neměl oporu v žádné politické straně a spoléhal na sílu dlouholetého přátelství s prezidentem. Válečný hrdina generál Foch blahopřál Macharovi k převzetí funkce: „Napsal jste knihu o Napoleonovi, postihl jste v ní jeho ducha. Vaší úlohou je dát ducha vojsku československému“. Ke dni 4. února 1920 byl jmenován plukovníkem.^{44/} V červnu 1920 navštívil Chrudim, kterou měl rád jako živou vzpomínku na svého otce.^{45/} První parlamentní volby v roce 1920 měly jednoznačně negativní vliv na vojsko. Proto Machar prosadil zrušení volebního práva vojáků. Sám se prakticky vzdal

svého soukromého života i literátské činnosti, soustředil se na kvalitní výkon své funkce a spisovatelství tehdy považoval za něco druhořadého. Výjimkou byla svatba mladší dcery Jiřiny a pohřeb legionářů, které přivezli v rakvích z Itálie roku 1921:

*„Sta, tisíce těch dobrých hochů bylo,
vy vracíte se nyní poslední!“*

Koncem jednadvacátého roku byla uvedena do kin Macharova „Magdalena“, němý film v režii Vladimíra Majera. Ve filmu hráli oba Vydrové, Lamač, Pištěk, Vojta. Byla to posila Macharova boje proti falešné morálce a maloměšťáctví.

Hned od začátku měl nový stát problémy, na jejichž řešení bylo nutno použít armádu. Slovensko bylo obsazováno maďarskými ozbrojenci a naši neměli dostatek zbraní a munice. I po zvládnutí situace zůstávala problematika národnostní, která souvisela s otázkou náboženskou a především tu byla těžká situace materiální. Čeští vojáci a úředníci byli napadáni s tím, že chudé slovensko vyjídají. A ještě Podkarpatská Rus, nejchudší a alkoholem nejvíce prolezlá země Rakousko-Uherska, „opravdu, nikoli vítaný zisk pro nový stát“. ^{46/} Také tu byla silná německá menšina. Cestou na Moravu projížděl Machar Svitavskem. Vyslechl tam nadávky nejhrubšího kalibru od místních Němců a dokonce házeli kamením po jeho inspektorském autě. ^{47/} „Český národ musí být rozumnější. S Němci musíme být živi...“, říkal Machar a s jeho doporučením působil jeden vysoký důstojník německé národnosti na ministerstvu národní obrany a druhý v generálním inspektorátu. Nicméně i na Českolipsku byla silná německá menšina ještě po vzniku republiky, která v mylném domnění bránila pojmenování jezera v Doksech jménem Máchovým (záměna s Macharem, hrobařem monarchie).

Jiným případem byl žalostný stav kartografického oddělení. Velitel plukovník měl sto mužů, ale téměř žádné vybavení. Jen Macharovou zásluhou se stal nově vybudovaný zeměpisný ústav chloubou naší armády. Tak to bylo i s vojenským školstvím a zdravotnictvím. Všem problémům se věnoval cele: „Dovedl jsi bořit, teď ukážeš, že umíš stavět ... já cítím a musím dokázat, že ano. Ale to je náture moje, nemohu za nic a proto opakují: žádná zásluha“. ^{48/} Rozhodoval o problémech okamžitě, složitější věci byly odloženy, až „se informují“.

U celé armády zavedl disciplínu a pořádek. Články o významu funkce generálního inspektora publikoval Machar ve Vojenských rozhledech č. 3 a 112 roku 1924. V ostatních tiskovinách se neprosadil a aby se vnucoval, na to

neměl povahu. Postupně ztrácel vliv i na ministerstvu národní obrany. ^{49/} A právě odtud vycházely pletichy všeho druhu, které rozhodně nedělaly dobré jméno armádě. Machar byl časem pro armádní špičky nevyhovující, dokonce spíše nebezpečný. Hledal se nový muž, který by měl dostatek elasticnosti pro měnivě parlamentní situace. ^{50/}

K šedesátým narozeninám byl Macharovi věnován večer v Národním divadle. Slavnostním řečníkem byl všestranně nadaný básník Otokar Fischer, který mu plně vyjádřil obdiv a lidskou podporu. Stejně se vyjádřil básník Josef Hora a také Královehradecko připomínalo jeho zásluhy. ^{51/} Navzdory tomu byl znepokojován zprávami, jejichž původ ani důvod často neznal. Tajemně se předhazovalo, že je na odchodu. To mělo ovlivnit jeho podřízené ve smyslu oslabení Macharovy autority. V polovině října 1924 přijel trochu pookrát do rodného Kolína. Promluvil v sokolovně a poprvé tu naznačil své příští kroky. Koncem listopadu pak rezignoval na svou funkci generálního inspektora. ^{52/} Byl rozčarován a zklamán z toho, že se nenašel nikdo z vedení státu, kdo by ho podpořil v jeho poctivé práci pro republiku. Snad to byl věk, který rozvolnil dávné přátelství mezi Macharem a Masarykem. Masarykovi bylo 74 roků a Macharovi 60 roků. Rodina Masarykova, stejně jako dávno před tím rodina Vrchlického, těžce nesla roztržku s Macharem. Přátelé Macharovi vyčítali, že nekladl odpor těm podlostem. „Já však mlčet musil, protože jsem byl voják!“ Na jeho odstoupení měla vliv také skutečnost, že do funkce zástupce náčelníka hlavního štábu branné moci se počítalo s generálem R. Gajdou, obdivovatelem fašisty Mussoliniho. Ostatně o Gajdově činnosti v legiích neměl dobré mínění již generál Milan R. Štefánik. ^{53/} Nadstranický Machar se nezapojil do ostrých diskuzí po jubilejním článku Karla Kramáře v Národních listech, ^{54/} kdo má větší zásluhy o vznik Československa a přesto anebo právě proto byl drcen mlýnskými kameny z obou stran.

Za Machara se nadále bili Josef Hora, F. X. Šalda, „pátečník“ Karel Čapek a další. President Masaryk hodnotil roku 1926 už jen Machara devadesátých let: „... příznakem hnutí byl Machar a jeho Konfese.“ Náš armádní důchodce se stal opět literátem. Končí smutně:

*„Hlucho. Jenom světy šumí
na svých drahách dál a dál.“*

Roku 1927 vyšla v Aventinu jeho právě dopsaná dokumentární kniha z armádního prostředí „Pět roků v kasárnách“. Současně se objevily knihy v druhých vydáních „Výlet na Krym“ a za ním „Pele-Mele“. Na dílo „Pět roků v kasárnách“ se čekalo jako na senzaci. Kdekdo si přál podívat se za oponu

vedení našeho státu, kterou jistě „ublížený“ poodhrne. Pikantní zvěsti o zhrzeném přátelství básníka k příteli-hlavě státu dodávaly zvědavosti ještě pepřejší příchut'. Kolovaly báchorky všeho druhu, jako že kdyby to nebyl Machar, snad by vstoupil do kláštera. Samozřejmě ten „ústup“ nezůstal bez vlivu na jeho novou tvorbu. Když dával knihu do tisku vysvětloval: „Musil jsem vysvětlit svým čtenářům, proč já, básník šel mezi vojáky a co jsem tam dělal. Bylo mi leckdy velmi trpko, když jsem dostával anonymní dopisy, v nichž mi bylo láno vyžíračů republiky ... Kniha je dokumentem doby, lidí člověka, jenž ji napsal. Nepatří literatuře, ale ovšem budoucnosti a snad ještě přemýšlejícímu čtenáři. Toho autor pozdravuje ...“ Úspěch této knihy byl mimořádný.^{55/} Novou sezónu Aventina zahájil dalším vydáním básnický cyklus „Zde by měly kvést růže“, který zůstal nejpůvodnější knihou autorovou. A v témže roce vyšla také nová Macharova sbírka „Tristium Praga“, v níž se kriticky zaměřuje na poměry v republice. Prvním zářijovým svazkem vydavatelské sezóny 1928 byla Macharova kniha portrétních fejetonů „V poledne, kdy světla jsou nejostřejší a stíny nejtemnější“. Koliňák Štorch-Marien byl nadále nakladatelskou oporou i pro ostatní Macharovy spisy nové i reediční.

Postupně se Machara zmocňuje strach o osud republiky, pro niž tolik obětoval. Vidí vzrůstající se kariérismus, bezohlednost i sobeckost těch, kteří žijí na výsluní a v blahobytu. V tvorbě se vrací k velmi osobním epigramům. V tom opět získává podporu od univerzitního profesora Otokara Fischera:

*„A necht' i snad šlapání zítřka
k zítřku jsme
Rvouce se s propastmi nitra
prohrou rostem.“*

*(rukopis ze 17.11.1928 uložen
v Národním muzeu, č. 93/46–87)*

Přidal se i Kolín. K desátému výročí vzniku republiky, byla v místě Macharova narození osazena pamětní žulová deska. Ale Machar se tehdy přesto svěřil: „Dnes – je šedivo, je teskno“. Cítil se osamocen v duchu svého dávného názoru, který se i na něm uplatnil: „Dějiny si vždy naleznou osobnost, kterou potřebují, aby ji pak nemilosrdně odhodily.“ Alice Masaryková opět sblížila Machara s Masarykem v den oslav osmdesátých narozenin prezidentových. Koncem roku 1930 byl Masaryk za svědka na svatbě Macharovy dcery Sylvie.

Od roku 1923 se cítil Machar osamocený a začal vzpomínat na Vídeň a nostalgicky se opíral o své pestré jinošství v Brandýse.

*„Kde stříbrné se Labe valí,
kde tmavé stojí potoky,
park zámecký je na obzoru,
a náměstí, kol domů řad,
tam chodívaly v rozhovoru
ty krásky, jež jsem míval rád ...“*

(Confiteor I.–III.)

V roce 1932 vyšla v nedělní Národní politice z 5. června Macharova báseň Spi Havlíčku! Byla to tvrdá obžaloba poměrů v republice. Touto satirickou básničkou se definitivně rozešel s T. G. Masarykem. Z několika stran se najednou ozvali potrefení a jak je v českém prostředí zvykem, vyčítala se mu penze. Macharovu satiru zneužili hned čeští fašisté, kteří přece také byli odpůrci hradní politiky. V tom roce se 82 - letý Masaryk setkával s akademickou sochařkou Helenou Železnou. V Lánech i na dalších místech. Dle jejího podání se cítil prezident osamocen, což velice vadilo Alici Masarykové, stejně jako schůzky s touto sochařkou, která v roce 1928 vytvořila sochu Mussoliniho v Římě.^{56/}

Za Machara se nekompromisně postavil Robert Marek, který redigoval časopis Věstník Klubu českých turistů, když píše: „že satira byla velmi přiléhavá a že se z ní bohužel do půl roku mnoho vyplnilo“ a je přesvědčen „že jeho šlehy budou i nadále dopadat na místa, kde jich bude třeba.“^{57/} Také Karel Čapek napsal v Lidových novinách: „A žádné dnešní přehodnocování nezměnilo to, co Machar byl. Jeho dílo je dějinná událost jako vyhraná bitva v poli.“^{58/} A Petr Bezruč: „Machar zbásnil všechny tužby a zmatky, které přinášela doba.“ Začátkem roku 1934 se na mnoha místech konaly oslavy jeho sedmdesátin. Na pozvání studentů přijal účast 10. března v podkrkonošských Hořicích. Ale to už Machar, zcela odstávený od dějinného vývoje a vzhledově nevypadal ani na básníka ani na generála ve výslužbě. Jenom ten pohled pronikavých očí zůstal generálský.

I naši generálové z doby nebezpečí, které hrozilo od německého souseda, nešetřili chválou: „Pravý muž na svém místě. V tiché a pro nezasvěceného neviditelné práci vytvořil velké dílo. Nový služební řád je zcela jeho osobním dílem a ten se stal základem a vodítkem vojenského života u nás“ (až do druhé světové války – pozn. aut.).

Zesláblý Machar už ani nepřišel na otevření muzea v Kolíně, které neslo jeho jméno. V září 1935 poslal jen dopis: „Pozdravte všechny, kdož na mne v poslední zářijovou sobotu vzpomenu.“ Vzpomínal i profesor Jan Levit: „Před Macharem si nikdo nechtěl pálit prsty s všeobecnou uvolněností

a nekázní.^{59/} Vnucuje se otázka, jestli by Machar udělal pro republiku více svým ostrým perem, než funkcí v armádě. Jisté však je, že jemu osobně by ke klidnému stáří neprospěla ani jedna varianta. Stáří a únava z nelitostných bojů je patrná na portrétu od Alexe z roku 1932. To ještě roku 1930 malovala vídeňská portrétistka Malvine Schallek Machara připraveného udeřit. Nejvíce nalomila Macharovu sebejistotu snad ztráta kontaktu s „masovým zájmem“. Zbývající přátelé-jednotlivci byli příliš slabou náplastí. Nepomohlo už ani prohlášení předmnichovských generálů, že stále čerpají z výsledků Macharovy činnosti v armádě.

On sám procítil tragiku našich dějin od Moravského pole až po jaro 1939. Ostatně perspektiva dějin je u Machara vždy pesimistická. Jeho pravdivost čtenáře spíše drásá, než by ho romanticky konejšila. Obě mobilizace v roce 1938 byly provedeny bezvadně a vycházely z Macharovy činnosti. Přesně a s nadšením nastupovali ze záloh k boji připravení Macharovi odchovanci.

Nadčasovost jeho básní se potvrdila i v době mnichovské zrady, když lidé sáhli po Macharově „Komenském“ a četli z Apoštolů: „Vojáci rozdělili sobě roucha a metali los o suknicu jeho ...“ Jak se našim i zahraničním politikům lehce parcelovala naše těžce vydobytá republika. „Pod zorným úhlem věčnosti“ bylo povždy zamilovaným rčením básnickovým. Odkazoval všechno naše chování a každou událost do jiného mravního prostoru, než je dnešek.^{60/} A pokračujeme z Macharova „Komenského“: neb se řádem a věcmi tohoto světa víc nemá ničeho, tvá teskná duše.^{61/ 62/} Básníkovi a někdejšímu vojákovi zbývalo již málo času. Zbývalo i málo sil a tentokrát si vypomohl vzpomínkami na dětství! V úterý 14. února 1939 promluvil Machar v rozhlase k zahájení cyklu „U nás doma“ a měla to být posila pro příští stále více tragičtější dny. Poslední hořké verše píše po německé okupaci českých zemí. Takové bylo ovoce zrady našich západních spojenců, jako tenkrát roku 1648: „Meč nepomoh a spojenec nás zradil, už není doufání než v samu sebe.“^{63/} Žil již v ústraní v kruhu své rodiny a tady v sobotu 10. června 1939 napsal dosud nepublikované verše: Letošní růže.

*„A člověk chodí po zahrádce,
je smutno, čas byl tuze zlý,
zde růže kvetly kdysi v rádce,
teď pahýly tu. Pomrzly.“*

(Ze soukromé pozůstalosti dcery Jiřiny)

Pro okupanty byl Machar osobou obávanou. U jeho domu postávali tajní. Dožil se hromadné popravy generálů, mezi nimiž měl přátele. Smrt ho však

uchránila otřesného prožitku heydrichiády. Nikdy nepřestal věřit v pád fašismu a doufal, že krutá doba národ vzpamatuje, sjednotí a zocelí. Svůj rodný Kolín navštívil naposledy v červenci 1939. V muzeu byla ještě výstava k jeho pětasedmdesátinám, on však už neměl odvahu podívat se dovnitř. Zemřel ve svém bytě v Praze na Ořechovce časně ráno 17. března 1942.

Z. IV. O. 3235/42.
č. j.

TOTENSCH. - ÚMRTNÍ LIST.

der, Hauptstadt Prag, Konskriptionsreferat — (MORAVSKOPRAHA)
Hauptn. des bürgerlichen Sterbematr. Band. XIX., Seite 69.
besichtigt, dass sich in der bürgerlichen Sterbematr. Band. XIX., Seite 69.
potvrzuje, že v občanské matrice úmrtí ve svazku: Ú na str.

Z. 273. folgende Eintragungen vorfinden:
pod č. F. jest zapsáno:

Vor- und Zuname des Verstorbenen, Wohnort; Stand bzw. Abstammung; Heimatzuständigkeit:	Dr. Josef Svatopluk M a c h a r, Gen. Armeeeinspektor i. R. und Schrift- steller, verheiratet mit Hedvika geb. Marešová, Prag-Streschowitz 650, zuständig nach Prestawilk, Bezirk Chrudim.
Jméno a příjmení zemřelého, bydliště; stav ev. původ; domov. příslušnost:	Dr. Josef Svatopluk M a c h a r, gen. inspektor armády v. r. a spisovatel. ženat s Hedvikou rod. Marešovou, Praha-Střesovice 650, příslušný do Prahy.
Sterbeort: Místo úmrtí:	Prag - XVIII. CN. 650. Praha - čp.
Sterbe-Tag, - Monat- und Jahr: Den, měsíc a rok úmrtí:	Eintausendneuhundert zweiundzwanzig Jedentisic deväťset čtyřicetá dva dne siedmactánny března 1942.
Geschlecht: Pohlaví:	manlich mužské
Religionsbekenntnis: Nábož. vyznání:	konfessionslos bez vyznání
Alter; Geburtsort und - Datum: Stáří; datum a místo narození:	Geburtsjahr 1864 in Kolín r. naroz. v Kolíně Bezirk - okres
Krankheit, Todesursache und - Art: Nemoc, příčina a způsob smrti:	Angina pectoris
Ort und Tag der Beerdigung- Einäscherung: Místo a datum pohřbu — kremace:	Krematorium der Hauptstadt Prag Krematorium hlav. města Prahy am dne 20. 3. 1942.
Anmerkung: (Ämliche Zeugen bei der Beerdigung- Einäscherung: Zahl des Einäscherungsprotokolls). Poznámka: (Úřední svědkové pohřbu - kremace: čís. kremac. protokolu)	František Suchý Jar. Jahoda d. Krem. Nr. 81 s. krem. 48. 215

Prag, V. 17. III. 1942. Für den Primator: - Za primátora:
V Praze- dne

Magistrotz-Oberrat. - v. ch. mag. rada.

Val.

Hauptstadt Prag - W. S. 17. III. 1942.
Hlav. mesto Praha - 015 - 17. III. 1942.

Macharův úmrtí list z roku 1942

Celý život měl nemocné srdce, jeho smrt však v daném čase netušil nikdo, než on sám.^{64/} Té noci přeložil a na svém nočním stolku zanechal pětiverší, které kdysi na úmrtním loži napsal římský císař Hadrián.

„Dušičko těkavá, lichotná
hoste a průvodce těla,
kampak se uchýlíš nyní?
Bledá, zimomřivá, nahá,
nebudeš nikdy již žertovat.“^{65/}

Poznámky:

- 1/ Josef Svatopluk Machar, *Palestyna*, Kolín 1934, s. 5.
- 2/ Macharův rodný dům v Kolině II. č. 35 prodali jeho rodiče a babička roku 1868 a následující rok bydleli v nájmu v činžovním domě č. 10/II nad železniční tratí na Prahu (SOKA Kolín, sčítání lidu roku 1869). Rodný dům č. 35/II byl rozhodnutím Okresního výboru v Kolině z prosince 1908 zbourán z důvodu neobyvatelnosti a ohrožování okolí. Před likvidací dům vyfotografoval František Krátký pro uchování jedné z památek na slavnou kolínskou osobnost. Roku 1928 byla do oplocení tohoto pozemku osazena pamětní deska, která je dnes v žalostném stavu.
- 3/ Státní oblastní archiv Zámorsk, ř.k. f.ú. Hrochův Týnec, sign. 907, s. 19. Jaroslav Formánek, *Profily v zrcadle letokruhů*. In: *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 1992, s. 45.
- 4/ Miloslav Martínek, *Před stoletím u Tomáše*. In: *Právo Magazin*, Praha 27.12.2000, s. 25.
- 5/ J. S. Machar: *Konfese literáta*, Praha 1912, s. 8.
- 6/ J. Formánek: *Ad „Kmoch známý i neznámý“*. In: *Kolínské noviny* č. 47, 1995, s. 8.
- 7/ J. S. Machar: *Konfese literáta*, Praha 1912, s. 204.
- 8/ J. S. Machar: *Třicet roků*, Praha 1919, s. 16.
- 9/ Jitka Zabloudilová, *Ženy a básník*. In: *Vlasta* č. 32, Praha 1993, s. 44.
- 10/ J. S. Machar: *Čtyři knihy sonetů*, Praha 1918, s. 36.
- 11/ J. S. Machar: *Tristium Vindobona*, Praha 1932, s. 26.

- 12/ J. S. Machar: *Třicet roků*, Praha 1919, s. 115.
- 13/ Eva Vrchlická: *Dětství a mládí s Vrchlickým*, Praha 1988.
- 14/ J. S. Machar: *Třicet roků*, Praha 1919, s. 123.
- 15/ Ladislav Jarolímek: *Ostrov v dáli*. In: *Památník gymnázia královehradeckého*, Hradec Králové 1927, s. 107.
- 16/ Jan Levit: *Machar – nejlepší chirurg českých duší*. In: *Věstník Klubu českých turistů*, Kolín leden 1934.
- 17/ František Kožík: *Neklidné babí léto*, Praha 1990, s. 115.
- 18/ J. Formánek: *Náš básník a voják*. In: *Res Musei Pragensis* č. 2, Praha 2002, s. 10–11.
- 19/ *Revue K* č. 35–36, Paris 1989.
- 20/ J. S. Machar: *V poledne*, Praha 1928, s. 102.
- 21/ Originál dopisu je uložen v Regionálním muzeu Kolín.
- 22/ *Dopis T. G. Masaryka ze dne 14.2.1902: Milý Machare!...*
- 23/ Peter Altenberg – Jan Hanč: *Minutové romány*, Praha 1958.
- 24/ Ludvík Kuba: *Zaschlá paleta*, Praha 1958, s. 213, 216–219, 230.
- 25/ Zdeněk Jelínek: *Kolínsko*, Kolín 1990, s. 277.
- 26/ *Osvěta lidu* č. 54, Hradec Králové 1909, *Básník J.S. Machar v Hradci Králové. Výstřížkový fond Muzea východních Čech v Hradci Králové*.
- 27/ *Ratibor* č. 1/1909, s. 1, 2. J. S. Machar v Hradci Králové roku 1909. *Výstřížkový fond SOKA v Hradci Králové*.
- 28/ *Věstník* č. 8, Machar v Nymburce, Nymburk 1909, s. 126.
- 29/ Ludvík Domečka: *J. S. Machar v Hradci Králové*. In: *Osvěta lidu, únor*, Hradec Králové 1934.
- 30/ *Rectus. Epištola jaromeřského realisty hradeckým*. In: *Kraj královehradecký*, č. 43, Hradec Králové 1912, s. 3. *Výstřížkový fond SOKA v Hradci Králové*.
- 31/ František Vích: *Literární Hradec Králové*, Hradec Králové 1994, s. 98.
- 32/ Jaromír John a Marie Svobodová: *Za pardubickou Mesánkou*. In: *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, Pardubice 1995, s. 87.
- 33/ *Osvěta lidu* č. 15, Padesátiny J. S. Machara, Hradec Králové 1914. *Výstřížkový fond MVČ v Hradci Králové*.
- 34/ Jiří Červín: *Básnický chirurg duší Machar*. In: *Kolínské noviny* č. 8, Kolín 1996, s. 9.
- 35/ J. S. Machar: *Kriminál*, Praha 1924, s. 154–155.
- 36/ Zuzana Miškovská – Ladislav Jouza: *Českoslovenští legionáři okresu Kolín*, Kolín 2002, s. 8.
- 37/ Bohumil Svozil: *Pravdy znak*, Praha 1982. Fedor Soldán: *J. S. Machar*, Praha 1974.

- 38/ J. Formánek: Legionáři pocházeli ze Kbele. In: Kolínský deník, 19. února 2003, s. 9.
J. Formánek: Z rolnické kolébky vyrostl legionář. In: Kolínský Pres, 25. února 2003, s. 6.
- 39/ J. S. Machar: Vídeňské profily, Praha 1919, s. 166, 172, 207.
- 40/ Památník Drtinova městského gymnázia na Smíchově, Praha 1935, s. 18.
- 41/ Miloš V. Kratochvíl: Čechy krásné, Čechy mé, Ústí nad Labem 1984, s. 178, 179.
- 42/ J. S. Machar: Pět roků v kasárnách, Praha 1927, s. 67.
- 43/ J. Zabloudilová: Generální inspektor J. S. Machar. In: Historie a vojenství č. 2, Praha 1992, s. 152–153.
- 44/ Vojenský historický ústav, Praha 1988: Zpráva pro SOKA Kolín č.j. 44/54/88.
- 45/ J. Formánek: Chrudimsko a básník Machar. In: Budovatel, Chrudim 11.10.1989, s. 7.
- 46/ Ferdinand Peroutka: Budování státu. 3. díl, Praha 1936, s. 1616.
- 47/ J. S. Machar: Třicet roků, Praha 1919, s. 115.
- 48/ J. S. Machar: Pět roků v kasárnách, Praha 1927, s. 433.
- 49/ Dtto č. 44.
- 50/ Miroslav Koutský: Několik armádních problémů, Praha 1923, s. 22.
- 51/ A. Bohdanecký: J. S. Machar. In: Královehradecko, Hradec Králové 1924, č. 2, s. 10–11.
- 52/ J. Formánek: Most v Kolině nad Labem. In: Heraldika-genealogie, Praha 1988, č. XXI, s. 211.
- 53/ Josef Bartůšek: Štefánik, Praha-Bratislava 1938, s. 284.
- 54/ Karel Kramář: Den vítězství národa. In: Národní listy, Praha 28. 10. 1923., s. 1.
- 55/ Otakar Štorch-Marien: Ohňostroj, Praha 1969, s. 75–76.
- 56/ Jiří Kotyk: Kapitoly z dějin českého fašismu v Pardubicích, 15. část. In: Zprávy Klubu přátel Pardubicka, č. 11–12, Pardubice 2003, s. 333.
Eva Hlinovská: T. G. M. a jeho ženy. In: Páteční magazín Lidových novin č. 4. Praha 24.10.2003, s. 18.
Masarykův slovník naučný. Díl VI., Praha 1932, s. 584.
- 57/ Josef Zákora st.: Výpis ze školní kroniky 30. let v Kolině (6. ZŠ):
„Oficiální zprávy sice ohlašovaly počátek zlepšení hospodářského stavu, ale zde nebylo možno pozorovati zmenšení nezaměstnanosti ani jejich neblahých průvodních jevů. Mnozí rodičové bídou mravně zlomeni se už ani nestarají, o své děti nepečují a po sociálních institucích pobíhají ... Podvýživa, chudokrevnost a vady srdce u dětí činily práci učitelů těžkou.“

- 58/ Karel Čapek: J. S. Machar. In: Lidové noviny, Praha 28.2.1934.
- 59/ Alois Jilemnický: Jan Levit nepatří smrti, Hořice v Podkrkonoší 1984, s. 9.
- 60/ Emil Saudek: Dík. In: Věstník Klubu čsl. turistů Kolín, listopad 1938, s. 5.
- 61/ Václav Kůst: Macharova poezie a zítřek. In: Věstník Klubu čsl. turistů Kolín, březen 1939, s. 4.
- 62/ J. S. Machar: Apoštolové, Praha 1924, s. 238–9.
- 63/ J. S. Machar: Výbor z básní, Praha 1925, s. 118.
- 64/ Večerní České Slovo, 18.3.1942. Archiv Melantrich Praha. Zpráva o úmrtí J. S. Machara.
- 65/ Dagmar Šafaříková tak ukončila Hadriánovými verši pořad k 140. výročí narození J. S. Machara v sále Boženy Němcové Památníku písemnictví na Strahově dne 24.2.2004.

ZPRÁVA Z VALNÉ HROMADY ČESKÉ GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE

Dne 5. března 2005 se uskutečnila Valná hromada ČGHSP. Z pověření Správního výboru ji zahájila paní Helena Voldánová v 10.10 hodin, která přivítala 72 přítomných členů a 2 hosty. Na začátku přednesla program Valné hromady, k němuž nebyly připomínky a byl schválen hlasy všech přítomných. Dále byla zvolena zapisovatelka paní Jaroslava Šimková, předseda volební komise pan Karel Dub, členové volební komise pánové Josef Jíša a Pavel Hnízdil, předseda návrhové komise pan Josef Kostner, členové návrhové komise pánové Rudolf Janda a Jiří Kratochvíl. Většinou hlasů byla schválena veřejná volba nového Správního výboru.

Zprávu o činnosti a hospodaření Společnosti za rok 2004 přednesl pan Jan Podhola, předseda ČGHSP. Správní výbor, který působil již třetí rok svého volebního období, se scházel pravidelně každých 14 dní /mimo letních měsíců/ a na základě stanového plánu projednával, řešil a zabezpečoval činnosti, zajišťující chod společnosti a zajišťoval aktuální potřeby. Prioritní pozornost, byla věnována členské evidenci a kontrole úhrad členských příspěvků, které tvoří rozhodující část příjmů, zajišťujících a umožňujících činnost společnosti. I když z celkového počtu 770 členů neuhradilo členský příspěvek 89 členů, jedná se o významný pokrok oproti 260 členům v roce 2003. Po zaslání upomínek jich 37 zaplatilo a 3 platby byly dohledány. Zbývajícím členům, v souladu se Stanovami, bylo zrušeno členství. Předseda Společnosti se v této souvislosti znovu obrátil na členy a požádal je, aby tuto skutečnost respektovali a uvědomili si, že zasíláním upomínek a vrácením se ke kontrole úhrad jsou čerpány nejen finanční prostředky Společnosti, ale i čas členů SV, který by mohl být věnován jiným aktivitám.

Z důvodu neplacení členských příspěvků a s přirozeným úbytkem 12 členů (úmrtí, ukončení členství pro vysoký věk či zdravotní stav) došlo v m. r. k úbytku členů, který nenahradil ani vstup 51 nových členů. Stav členské základny ke konci roku 2004 byl následující: z celkového počtu 1500 evidenčních čísel u individuálního členství bylo 770 individuálních členů, z toho 3 zakládající, 9 čestných, 2 zemřelí, 10 ukončilo členství a 49 bylo členství

ukončeno, tedy 709 členů, tj. o 9 členů méně než v předchozím roce, které bychom mohli nazvat „aktivními“. U organizací bylo evidováno 85 organizací, z nichž byly 4 pro povinné výtisky a 9 pro výměnu publikací. Zde se nám stále připomínají některé bývalé Okresní archivy ze Středočeského kraje, které byly našimi členy a jimž po začlenění pod SOA Praha bylo vedením členství zrušeno a nepodařilo se zajistit ani výměnu publikací. U nově přijatých členů oproti předchozím rokem nepřevládá nižší věk, ale je zastoupeno celé věkové spektrum, zatímco přetrvávající zájem o občanskou genealogii, je všeobecně historický a vlastivědný.

*Fotografie z valné hromady ČGHSP konané dne 5. března 2005
(foto Blanka Čádová)*

Stálý zájem o genealogii a heraldiku se projevuje především v korespondenci. Za loňský rok bylo evidováno 474 číselných jednotek doručených poštou, což znamená sice pokles v klasické korespondenci oproti m. r. o 17 %, ale přeliv nastal do korespondence v elektronické poště, který činil 415 jednotek, tzn., že v průměru byly čtyři jednotky denně (mimo letních měsíců) korespondence k vyřízení.

Jde o široký rozsah korespondence v klasické i elektronické formě, související s fungováním společnosti, kurzy, publikacemi atd., od dotazů roz-

sáhlého všeobecného rázu až po dotazy velmi odborné, badatelské. Převážná část korespondence je vyřizována do 14 dnů v intervalech mezi jednotlivými zasedáními SV, pokud se nejedná o korespondenci vztahující se k společnosti či speciální, odborné dotazy, vyžadující časově náročná šetření. V oblasti zahraniční korespondence se jedná především o žádosti vyhledání údajů o předcích a identifikace erbů, které jsou předávány k vyřízení převážně externím spolupracovníkům.

S vyřizováním administrativní agendy souvisí archivace dokladů i jejich případná skartace.

Zájem o genealogii a heraldiku se projevil i v účasti na kurzech rodopisců pořádaných Společností. V loňském roce se uskutečnil již 31. kurz pro začínající rodopisce a kronikáře, do kterého se přihlásilo 46 zájemců. Posluchačům byla pro výuku poskytnuta Učebnice čtení a soubor přednášek na CD. Učební plán byl kromě jedné přednášky dodržen. Program přednášky z důvodu nedostavení se lektora byl nahrazen jinou. Přednáška „O využití osobního počítače v genealogii“ byla inovována v souladu s novými poznatky a doplněna o využití moderní vizuální techniky. V rámci přednášky „O rodinné a rodové kronice“ byla uspořádána výstavka kronik, které poskytli jejich autoři nebo byly vypůjčeny z knihovny společnosti. Zpestření výuky se setkala se značným ohlasem posluchačů. Kurz byl zakončen dvěma exkurzemi, a to do I. oddělení Státního ústředního archivu (nyní Národního archivu) a do Státního oblastního archivu Praha. Exkurze byly se strany vedení obou archivů perfektně zajištěny a seznámily absolventy s konkrétními možnostmi práce v archivech a archiváliemi. Začátkem letošního roku byl zahájen kurz pro pokročilé rodopisce, který nadále trvá.

Každoročně pořádané Středečníky v Praze 1, Revoluční ulici se neuskutečnily, protože se v řadách členů ČGHSP nenašel nikdo, kdo by se ujal jejich organizace.

SV společnosti, veden snahou zajistit naplňování cílů společnosti a umožnit zapojení co nejširší členské základny, zakládal v místech s největší koncentrací členů pobočky. Z minulých let přetrvávají pobočky v Pardubicích, Plzni a Příbrami. Činnost uvedených poboček byla v hodnoceném období na různém stupni aktivity a odvíjela se vždy od místních podmínek. Zajištění činnosti každé pobočky vyžadovalo vysoké organizační schopnosti od jejího vedení, při současném neformálním a hlubokém zájmu ostatních členů o tuto činnost. Správní výbor již delší dobu na internetových stránkách společnosti orientuje případné nové zájemce o genealogii a heraldiku z regionů právě na činnost těchto poboček.

Kromě výukové a přednáškové činnosti plní vzdělávací a informační oblast členské základny vydávaný časopis GHL. Ačkoliv se bezesporu podařilo splnit vytčený cíl co do vnější i vnitřní atraktivity časopisu, přetrvával v uplynulém období nadále závažný nedostatek – termín vydání, přičemž opoždění 2. čísla bylo způsobeno komunikační závadou při předávání mezi spolupracujícími subjekty.

Do publikační činnosti, mimo vydávaný časopis, spadá i vydávání publikací. V loňském roce bylo pokračováno na přípravě Sborníku učebních textů pro začínající rodopisce, u něž bylo zapotřebí především provést obsahové a slohové sjednocení včetně aktualizace některých textů. Bohužel objem práce se ukázal nečekaně velký a v závěrečné fázi dokončení došlo i k některým osobním problémům u člena ediční skupiny, proto se nepodařilo Sborník v předpokládaném termínu vydat.

Jako byla do Genealogických a heraldických listů zařazena rubrika informující členy o činnosti Společnosti, je další informovanost, zejména široké veřejnosti, realizována na vlastních internetových stránkách. Stránky plní především účel propagační, zviditelňují Společnost a poskytují základní informace pro potenciální nové členy. Jejich „návštěvník“ zde nalezne základní fakta o Společnosti, zprávy o činnosti, anotace GHL, registrované osobní erby, výstavy, program kurzů, včetně odkazů na příbuzné stránky jako Genealogické a heraldické společnosti v ČR a Evropě, stránky Archivní správy, muzeí, knihoven ad. Stránky, aktualizované 2x měsíčně, zejména v návaznosti na schůze SV a jejich závěry patří k nejnavštěvovanějším mezi genealogicko-heraldickými společnostmi a od doby jejich zřízení, na podzim 1998 došlo k téměř 100.000 návštěvám. Současně zřízená e-mailová adresa umožňuje řadě zájemců pohodlnější a rychlejší způsob komunikace se Společností i rychlejší odezvu na své dotazy a přání.

Řadíme-li Internet mezi prostředky usnadňující komunikaci, rychlé odezvy a získávání informací badatelské veřejnosti, nesmíme zapomenout i na další technologii, jakou je počítač a použitelné genealogické programy. V rámci společnosti je této problematice věnována značná pozornost, což je mj. patrné i z informací podávaných v GHL. Uplynulé období bylo pak věnováno především praktickému zkoušení genealogického programu BK 6.0, sběru zkušeností s jeho používáním a jejich vyhodnocování, případně posuzování jiných genealogických programů. Prvotně úspěšně zahájený projekt Genea 2003 se v průběhu realizace dostal do určitých potíží vyplývajících z poměrně náročného přepisu soupisu matrik SOA Praha do datových souborů i ne vždy vstřícného pochopení vedoucích některých archivů.

Při pomoci členům zastává významné místo knihovna společnosti. Přesto, že se nepodařilo trvale zajistit knihovníka a zpřístupnění bylo řešeno zástupem předsedy, zavedený 1 výpůjční den v měsíci se ukázal jako dostačující, i když ho využívá pouze již ustálená skupina několika členů společnosti. Naproti tomu při dnech otevřených dveří je skladba návštěvníků velice pestrá a využívají je kromě mimopražských členů především zájemci o genealogii a společnost, kteří se o nich dozvídají na Internetu. Tyto dny se uskutečnily čtyři, vždy v sobotu v době od 9 do 16 hodin, přičemž s otevřenou knihovnou byla zpřístupněna i kancelář společnosti a zajištěna služba podávající informace o společnosti, uložení rodopisných fondů, způsobech bádání, kopírování materiálů, prodej publikací, ad. Z publikací uložených v knihovně se největšímu zájmu stále těšily autorské práce členů v podobě rodokmenů a kronik. Z dalších publikací to byly tradičně: rejstříky příjmení z berních rul, berní ruly, soupisy poddaných podle víry a starší časopisy společnosti.

Správní výbor věnuje velkou pozornost knihovně a uvolňuje značné částky oproti předchozím letům na její doplňování vhodnou literaturou. V loňském roce tato částka představovala opět 18 tis. Kč v přímých nákupech a 10.000 Kč výměnou a dary. Kromě jmenného a věcného rejstříku, přístupného v knihovně, byl zpracovaný a vydán seznam publikací doplněn o přírůstky za rok 2003 a tvořil součást GHL 1/2004.

Kromě zmíněných Dnů otevřených dveří byla po celý loňský rok (mimo letní měsíce) vždy jednou v týdnu přístupná kancelář se stálou službou. Této skutečnosti využila řada členů i nečlenů, kteří se telefonicky, ale častěji osobně (průměrná frekvence byla 4–5 návštěvníků) přišli informovat na činnost Společnosti a možnosti členství, na způsob rodopisné práce, způsoby sestavování rodokmenů, postupy pátrání, ad., přičemž přetrvává již třetím rokem požadavek na identifikaci erbů nalezených v rodinných pozůstatostech nebo předků rodu, údajných šlechticů a čtení starých textů.

V uplynulém období zajišťovali členové Správního výboru ještě další úkoly, ať již vplynuly z usnesení Valné hromady nebo závěrů schůzí SV. Jednalo se především o přípravu návrhu na novou strukturu ČGHSP a správního výboru, který byl sice ve SV projednán, ale bez jednoznačného závěru s tím, že podle něj bylo postupováno pro složení nového SV. Dále se jednalo o ustavení pracovní skupiny pro rozklad zákona o matrikách, kde byl tento rozklad zpracován a zaslán dotaz na Civilně-správní úsek MV po vysvětlení některých ustanovení prováděcí vyhlášky ke zmiňovanému zákonu.

K dalším úkolům patřila i registrace osobních znaků. Možnosti registrace osobních znaků, nabídnuté veřejnosti, využili v uplynulém období 4 zájemci. Z toho dva znaky byly vráceny k přepracování a 1 zaregistrován.

Mezi zajišťované činnosti patřilo i uspořádání výstavy o genealogii a heraldice spojené s přednáškou v Muzeu v Písku na které bylo přítomno cca 50 posluchačů. K propagaci Společnosti posloužil i televizní pořad Dobré ráno nebo vánoční rozhlasový pořad věnovaný rybám ve znacích měst a rodů a připravovaný článek v časopise Instinkt o genealogii. Řada žádostí však musela být odmítnuta, protože se jednalo o jednoznačně senzacechtivé zaměření na známé osobnosti.

Obsah předložené zprávy byl ve své většině odpovědí i na úkoly, které byly uloženy minulou Valnou hromadou a byly splněny. Za částečně splněný lze považovat vypracování projektu pro výběr, pořizování a distribuci nahrávek z přednášek kurzů a středečnicků, kde byly pořízeny texty přednášek z kurzu na CD a předány posluchačům, rovněž tak byl pořízen zvukový záznam přednášek z kurzu, který je k dispozici v kanceláři společnosti. Nebyly pořízeny nahrávky ze středečnicků; důvod je zřejmý, a nebyl vypracován způsob distribuce a úhrady. Nebyl splněn úkol o inicializaci a přípravě setkání genealogů a heraldiků ve spolupráci s MGHS a SGHS a pořádání středečnicků.

Dále předseda přednesl zprávu o hospodaření Společnosti za rok 2004. V loňském roce činily příjmy Společnosti 378 tis. Kč tj. oproti plánu na 135,4 % a výdaje 259,0 tis. Kč, tj. 92,7 % oproti plánu. Hospodaření tak skončilo přebytkem 119,4 tis. Kč oproti plánovanému vyrovnanému rozpočtu.

V příjmové části činily nejvýraznější podíl členské příspěvky ve výši 221,8 tis. Kč, kdy při zachování stejné výše a zmiňovanému úbytku členů přesto došlo k nejvyššímu výběru za období posledních pěti let, tedy od doby posledního zvýšení. Příspěvky jednotlivců dosáhly výše 198,0 tis. Kč, což je o 36 tis. více než v předchozím roce, příspěvky organizací činily 23,8 tis. Kč a poklesly o 1,2 tis. Kč. Rozhodující podíl na příznivých příjmech měla především soustavná kontrola úhrad, zaslání upomínek a získání náhrady odpadlých členů členy novými a převážně výdělečně činnými.

Druhou významnou položkou v příjmové části byl prodej publikací v částce 87,3 tis. Kč na jehož výši měl rozhodující podíl prodej Učebnice čtení a soustavná nabídka ostatních publikací získávaných např. výměnou starých GHL.

Třetí významnou položku tvořil příjem za uskutečněný kurz pro začínající rodopisce ve výši 49 tis. Kč. Z ostatních příjmových položek následují poštovné 10,7 tis. Kč (tj. úhrada poštovního adresáty), 3,3 tis. Kč úroky, 2,5 tis. Kč prodej starých ročníků GHL, 3 tis. Kč reklama a 0,5 tis. Kč registrace znaku.

Ve výdajové části činily nejvýraznější podíl náklady na tisk GHM ve výši 79,4 tis. Kč. Následují pak poštovné 36,3 tis. Kč, 34,4 tis. Kč nájem, 7,1 tis. Kč balné, 6,9 tis. Kč telefon, 18,0 tis. Kč nákup knih, 24,5 tis. Kč různé (které obsahuje např. 1,8 tis. Kč registrace domény, 3,7 tis. Kč pojištění majetku, 6,3 tis. Kč grafika GHM, 4,2 tis. Kč přednášky, 2,3 tis. Kč dopravné, 4,1 tis. Kč pronájem učebny a sálu pro VH) a 48,1 tis. Kč kancelářské potřeby, kde nejvyšší položku představuje nákup nové kopírky v ceně 33,7 tis. Kč. Poslední výdajovou položkou jsou poplatky za vedení účtů ve výši 5,1 tis. Kč, které přes výhodné uložení finančních prostředků již třetí rok převyšují příjem z úroků. Koncem roku využila Společnost možnosti zařadit se u ČSOB do programu neziskových organizací, spočívajícím v neúčtování poplatku za vedení účtu.

Vynakládání finančních prostředků bylo hospodárné, o čemž svědčí mj. celkový výsledek. Vzhledem k opožděnému vydávání GHM však zůstává platba za číslo 3–4/2004 k úhradě v roce 2005 a nebyla čerpána plánovaná částka na pořízení Sborníku, takže při jejich úhradách by byl dodržen vyrovnaný rozpočet. Nicméně je tak vytvořena finanční rezerva pro úhradu nákladů spojených s případným vydáním nových publikací. Hodnota majetku společnosti se při likvidaci dvou nefunkčních kopírek a pořízením skeneru a nové kopírky zvýšila na 98,7 tis. Kč; hodnota knižního fondu se pořízením nových 237 titulů formou nákupů, výměnou a dary zvýšila na 153,1 tis. Kč.

Závěrem svého vystoupení pan předseda Jan Podhola stručně zrekapituloval právě končící volební období. Správní výbor, byl zvolen na Valné hromadě v březnu 2002 téměř ve stejném složení jako v předchozím období. Bylo to nejen proto, že členové projevíli ochotu dále pracovat, ale že ve zmiňovaném období svým přístupem prokázali upřímný zájem o společnost a konkrétní práci pomohli odstranit řadu nedostatků a závad z předchozích let a dát společnosti nové impulzy pro její další rozvoj.

Řádné zavedení členské evidence, evidence úhrad členských příspěvků, transparentní vedení účetnictví, účelné vynakládání finančních prostředků, zavedení evidence a vyřizování korespondence, uspořádání administrativních a archivních záležitostí v předchozím období vytvořilo podmínky pro řádný chod společnosti a soustředění se na rozvoj jejího zájmu, tj. na genealogii a heraldiku. Činnost v prvním roce tomu i nasvědčovala. Kromě již plnění tradičních úkolů mezi něž patřilo vydávání GHM, provoz knihovny a pořádání středních kurzů a kurzů, byla intenzivněji zvýšena propagace společnosti prostřednictvím výstav a zpráv ve sdělovacích prostředcích a na internetu. Postupně byly uspořádány výstavy v muzeích v Berouně, Žebráku, Chrástu u Chrudimi, Pelhřimově, Velvarech, Klatovech, Tachově a Písku spojené převážně i s přednáškami, které mnohé z posluchačů přivedly do řad členů společnosti.

Ve sdělovacích prostředcích bylo několik pořadů o genealogii a heraldice v pořadech „Barvy života“ a „Dobré ráno“ u ČT nebo „Prima jízda“ u TV Prima, rozhlase v pořadech Radiožurnálu či před chvílí zmiňovaném pořadu o rybách ve znacích měst a rodů. V tisku pak byly uveřejněny články na stránkách časopisů Vlasta, Květy ad. Stránky společnosti na Internetu byly stále rozšiřovány o nové položky, z nichž nejposlednější bylo „Hledání předků“.

V oblasti vzdělávání bylo přistoupeno k razantní obsahové přestavbě prováděných kurzů a výsledkem bylo nejen logické uspořádání přednášek, ale podstatné zvýšení celkové úrovně představované i ve větším počtu zájemců. Pro kurz začínajících rodopisců byla nepochybným přínosem i nově připravená a vydaná Učebnice čtení starých textů, která nahradila již rozebraný Slabikář a čítanku. Také byly zahájeny práce na přípravě Sborníků přednášek pro oba kurzy, tj. pro začátečníky i pokročilé. Velkým přínosem, projevujícím se v účasti, byla tématická jednoznačnost a kvalita středních i zavedené dny otevřených dveří, které rozšířily možnosti využití nejen knihovny společnosti, ale i přítomných členů SV ke konzultacím. Ke konzultacím sloužila i pravidelná služba v kanceláři společnosti, kterou využívala řada zejména nečlenů. Právě nové možnosti použití reprografických technik (xeroxové kopie a digitální fotografie) při studiu matrik a gruntovních knih vedly a vedou k pořízení kopií a následnému požadavku po čtení zápisů.

Výše zmiňované činnosti s pomocí řádně vedené členské evidence působily na příliv nových členů i sledovanost členské základny, takže se dařilo kompenzovat odchody a udržovat počet členů na téměř stejné úrovni. Pozorovaný jev na kurzech, kam se hlásila i řada mladých posluchačů, potvrdily i statistické rozborů členské základny, kterou dnes tvoří 44 % členů ve věku 61 let a více, 48 % členů ve věku 31 až 60 let a 8 % členů ve věku 17 až 30 let. Převládají tedy členové v produktivním věku a tato skutečnost je s největší pravděpodobností příčinou, že na vlastní činnosti společnosti se podílí velice málo členů. Projevuje se to nejen na nedostatku příspěvků do GHM či poskytování vlastních prací pro prezentaci společnosti na výstavách, ale i na dalších činnostech, které pak zajišťují především členové Správního výboru s nepočtenou skupinkou spolupracovníků, limitovaní rozsahem svého volného času. Pochopitelné pak je, že při zajišťování určené činnosti společnosti musely být některým úkolům určovány různé stupně priorit a podle těchto zařazovány a řešeny, což mělo i své negativní důsledky.

V prvé řadě se to začalo projevovat ve zpoždění při vydávání GHM s následnou rezignací člena odpovědného za středníčky. Z pracovních důvodů došlo k odchodu knihovníka. Přes veškerou snahu se nepodařilo zajistit pro tyto činnosti trvalého pracovníka a musely být řešeny buď

provizorně (knihovna) nebo úplným zrušením (středečníčky). Z pracovních důvodů došlo i k rezignaci pracovníka zodpovědného za obsahovou přípravu GHM a opět muselo být přistoupeno k provizornímu řešení. Proto si předseda dovolil konstatovat, že přes zajištění a provádění základních úkonů i dobré hospodaření a více než uspokojivé hospodářské výsledky, byla společnost po minulé období udržována v dosažené úrovni a nijak nebyly realizovány činnosti, které by ji pozvedly výš nebo rozšířily její poloměr záběru.

Přes toto sebekritické a poněkud neradostné konstatování poděkoval všem, kteří se na chodu Společnosti v minulém roce i uplynulém volebním období podíleli. Ne všechny úkoly se dařilo realizovat ke spokojenosti všech, měla by se však činnost jednotlivců podílejících se na chodu společnosti hodnotit komplexně. Je zapotřebí ocenit to, že se na chodu podíleli ve svém volném čase bez očekávání nějakého finančního ocenění. Proto mi dovoluji, bych je ocenil alespoň morálně a poděkoval jim za vykonanou práci.

Jmenovitě pak ocenil a poděkoval za vykonanou práci členům správního výboru.

- Jsou to členové SV –
1. místopředseda p. Starý, zodpovědný za oblast přípravy a vydávání GHM, registraci znaků a vyřizování některých dotazů prostřednictvím e-mailu
  2. místopředseda ing. Stara zodpovědný za oblast poboček
  3. jednatelka pí. Voldánová, vyřizující veškerou běžnou korespondenci a s velkým podílem na provozu Dní otevřených dveří a realizaci výstav
  4. pokladní pí. Lipoldová zajišťující finanční operace související s činností společnosti
  5. ing. Hásek zodpovědný za oblast přípravy a realizace kurzů a s rozhodujícím podílem na přípravě a vydání Učebnice čtení
  6. p. Drozd zodpovědný za prezentaci Společnosti a Internet
  7. pí. Jičínská po dobu svého působení ve SV za pořádání středečníček

Ze spolupracujících členů to jsou:

- expedient p. Nesrsta zajišťující expedici převážné části objednávaných publikací
- ing. Kurz ze skupiny PC zajišťující činnost této skupiny a podílející se na propagaci genealogických programů
- Mgr. Chobot zajišťující heraldické rešerše

V neposlední řadě se jedná o všechny členy i externí pracovníky, kteří se zasloužili o zdárný průběh kurzů a podíleli se na projektu Genea 2003.

Zprávu revizní komise přednesl její předseda Ing. Milan Špirakus. Během roku 2004 pracovala revizní komise ve složení: členové paní Blanka Čádová, paní Alena Pilátová a předseda Ing. Špirakus. Revizní komise podle stanov Společnosti prováděla kontrolu hospodářské činnosti a plnění úkolů uložených Valnou hromadou správnímu výboru. Revizní komise konstatovala, že všechny příjmy a výdaje byly řádně dokladovány, s finančními prostředky bylo úsporně a hospodárně nakládáno a komisí nebyla řešena žádná stížnost. Na základě zjištění doporučila revizní komise Valné hromadě vyjádřit souhlas s činností Správního výboru, s finančním hospodařením v roce 2004 a s jeho ostatními aktivitami.

Paní Voldánová poděkovala za přednesené zprávy a vyzvala přítomné členy k diskusi. Jako první se přihlásil do diskuse předseda Společnosti na základě požadavku vedoucího pobočky z Příbrami k vyjádření dopisu, který rozesílal začátkem roku 2004 vedoucí pobočky v Českých Budějovicích. Předseda řekl, že považuje záležitost za uzavřenou a nehodlá se k ní podrobněji vracet. Zrekapituloval pouze sled událostí, který je doložitelný materiály uloženými v kanceláři Společnosti.

Jako druhý se do diskuse přihlásil pan Pavel Hnízdil, který se ve svém bádání zabývá první světovou válkou a informoval o práci a zkušenostech s Historickým ústavem armády ČR v Praze.

Jako třetí vystoupila paní Filoména Jičínská, bývalá členka správního výboru, která hodnotila práci správního výboru. Kriticky hodnotila nerealizování tzv. Středečníčků v m. r. v souvislosti se zpožděním vydávání časopisu ČGHSP. V té souvislosti doporučila zveřejnit opět články z minulých ročníků časopisu, protože Společnost má řadu začínajících genealogů.

- souhlasí se změnou Stanov ČGHSP v následující podobě:

§ 9 Správní výbor

Odst. (3) – Správní výbor je volen valnou hromadou. Sestává z předsedy, místopředsedy, tajemníka, ekonoma, 2 členů a 1 náhradníka. Při hlasování při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy. S výjimkou předsedy a místopředsedy, volených vždy individuálně, jsou členové správního výboru voleni na základě návrhu společně, pokud by valná hromada nežádala volbu jmenovitě.

§ 11 Povinnosti jednotlivých členů výboru a dalších pověřených osob

Odst. (3) – Funkce vyplývající z Organizačního řádu i přidělené správním výborem jsou funkcemi čestnými. Správní výbor pro zajištění řádného chodu společnosti může v případě potřeby rozhodnout o výkonu některé funkce za úhradu.

- souhlasí s udělením Čestného členství paní Blance Čádové, panu Václavu Háskovi a panu Janu Podholovi a s udělením Uznání za práci pro společnost paní Aleně Pilátové a panu Milanu Špirakusovi
- zvolila předsedou Společnosti pana Jana Podholu
- místopředseda Společnosti nebyl zvolen
- zvolila členy Správního výboru Společnosti: paní Jaroslavu Šimkovou, paní Helenu Voldánovou, pana Martina Slabocha, pana Tomáše Krůtu, pana Václava Hásku
- zvolila za náhradníka pana Arnošta Drozda
- zvolila předsedu revizní komise pana Milana Špirakuse
- zvolila členy revizní komise paní Petru Pánkovou a paní Pavlu Říhovou
- schválila návrh rozpočtu na rok 2005

Celkový příjem: 344 000 Kč

Z toho: 200 000 Kč příspěvky
(z toho 176 000 jednotlivci, 24 000 organizace)
50 000 Kč publikace
80 000 Kč kurzy
8 000 Kč poštovné
6 000 Kč různé (GHL, úroky)

Celkové výdaje: 571 000 Kč
Z toho: 100 000 Kč GHL
20 000 Kč balné
30 000 Kč poštovné
35 000 Kč nájem
6 000 Kč telefon
15 000 Kč nákup knih
5 000 Kč oprava knih
5 000 Kč kancelářské potřeby
20 000 Kč kurzy
250 000 Kč publikace
(Sborník, Latinsko-český slovník)
30 000 Kč setkání genealogů
40 000 Kč server, zejména pro Genea 2003

Hospodářský výsledek:

-227 000 Kč (bude pokryt rezervou z minulých let)

- rozhodla o zachování členských příspěvků na rok 2006 ve stejné výši jako v roce 2005, tj. 30 Kč zápisné, 200 Kč u nevýdělečně činných členů, 300 Kč u výdělečně činných členů, 350 Kč u organizací, 30 USD u mimoevropských států a 20 EUR u evropských členů
- uložila správnímu výboru plnit úkoly dle přiloženého plánu práce

Na úseku organizačním:

1. Vypracovat projekt pro výběr, pořizování a distribuci audio nahrávek přednášek z kurzů a Středečnicků
2. Uskutečnit setkání genealogů a heraldiků
3. 4x ročně zpřístupnit kancelář a knihovnu pro mimopražské členy

Na úseku činnosti:

1. Uspořádat kurzy pro začínající a pokročilé rodopisce
2. Vydat soubor textů ke kurzům pro začínající rodopisce
3. Vydat latinsko-český slovník pro genealogy

- souhlasí se změnou Stanov ČGHSP v následující podobě:

§ 9 Správní výbor

Odst. (3) – Správní výbor je volen valnou hromadou. Sestává z předsedy, místopředsedy, tajemníka, ekonoma, 2 členů a 1 náhradníka. Při hlasování při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy. S výjimkou předsedy a místopředsedy, volených vždy individuálně, jsou členové správního výboru voleni na základě návrhu společně, pokud by valná hromada nežádala volbu jmenovitě.

§ 11 Povinnosti jednotlivých členů výboru a dalších pověřených osob

Odst. (3) – Funkce vyplývající z Organizačního řádu i přidělené správním výborem jsou funkcemi čestnými. Správní výbor pro zajištění řádného chodu společnosti může v případě potřeby rozhodnout o výkonu některé funkce za úhradu.

- souhlasí s udělením Čestného členství paní Blance Čádové, panu Václavu Háskovi a panu Janu Podholovi a s udělením Uznání za práci pro společnost paní Aleně Pilátové a panu Milanu Špirakusovi
- zvolila předsedou Společnosti pana Jana Podholu
- místopředseda Společnosti nebyl zvolen
- zvolila členy Správního výboru Společnosti: paní Jaroslavu Šimkovou, paní Helenu Voldánovou, pana Martina Slabocha, pana Tomáše Krůtu, pana Václava Hásku
- zvolila za náhradníka pana Arnošta Drozda
- zvolila předsedu revizní komise pana Milana Špirakuse
- zvolila členy revizní komise paní Petru Pánkovou a paní Pavlu Říhovou
- schválila návrh rozpočtu na rok 2005

Celkový příjem: 344 000 Kč

Z toho: 200 000 Kč příspěvky
(z toho 176 000 jednotlivci, 24 000 organizace)
50 000 Kč publikace
80 000 Kč kurzy
8 000 Kč poštovné
6 000 Kč různé (GHL, úroky)

Celkové výdaje: 571 000 Kč
Z toho: 100 000 Kč GHL
20 000 Kč balné
30 000 Kč poštovné
35 000 Kč nájem
6 000 Kč telefon
15 000 Kč nákup knih
5 000 Kč oprava knih
5 000 Kč kancelářské potřeby
20 000 Kč kurzy
250 000 Kč publikace
(Sborník, Latinsko-český slovník)
30 000 Kč setkání genealogů
40 000 Kč server, zejména pro Genea 2003

Hospodářský výsledek:

-227 000 Kč (bude pokryt rezervou z minulých let)

- rozhodla o zachování členských příspěvků na rok 2006 ve stejné výši jako v roce 2005, tj. 30 Kč zápisné, 200 Kč u nevýdělečně činných členů, 300 Kč u výdělečně činných členů, 350 Kč u organizací, 30 USD u mimo-evropských států a 20 EUR u evropských členů
- uložila správnímu výboru plnit úkoly dle přiloženého plánu práce

Na úseku organizačním:

1. Vypracovat projekt pro výběr, pořizování a distribuci audio nahrávek přednášek z kurzů a Středečnicků
2. Uskutečnit setkání genealogů a heraldiků
3. 4x ročně zpřístupnit kancelář a knihovnu pro mimopražské členy

Na úseku činnosti:

1. Uspořádat kurzy pro začínající a pokročilé rodopisce
2. Vydat soubor textů ke kurzům pro začínající rodopisce
3. Vydat latinsko-český slovník pro genealogy

4. Realizovat výstavu zaměřenou na propagaci genealogie a heraldiky spojenou s přednáškou
5. Pokračovat v práci na Soupisu genealogické a heraldické literatury
6. Doplnovat knižní fond knihovny
7. Zpracovat a vydat doplněk seznamu spolkové knihovny se stavem k 31.12.2004
8. Podílet se na realizaci projektu Genea 2003
9. Dokončit rozklad Zákona o matrikách a iniciovat novelizaci zákona.

Po závěrečném odsouhlasení usnesení Valné hromady, předsedající paní Helena Voldánová poděkovala všem přítomným, kteří setrvali až do konce za účast a Valnou hromadu ukončila v 15.00 hodin.

Jaroslava Šimková

Ukončili členství nebo zemřeli v roce 2004

Jan Podhola

137 Hojer Ivan	696 Servítová Jana
169 Kaňka Střezislav	994 Pirnerová Anna
250 Líkař Jindřich F. †	1132 Janečková Alena
271 Maděra Ferdinand	1139 Kulle Václav
503 Vinař Otakar	1336 Hendrych Václav †
676 Jelínek Miroslav	1388 Károlyová Jiřina

Dále bylo rozhodnutím správního výboru ukončeno v souladu se stanovami ČGHSP členství 49 členům, kteří přes upozornění neuhradili členské příspěvky za rok 2004.

Nově přijatí členové v roce 2004

Jan Podhola

1450 Hohnová Iva, Loštice	1475 Pecina Patrik, Horní Lideč
1451 Šolc Josef, Ústí nad Labem	1476 Šnajdr František, Uher. Hradiště
1452 Hlavatý Vladislav, Praha	1477 Fousová Klára, Praha
1453 Němec Jiří, Praha	1478 Kubíček Pavel, Praha
1454 Adamec Josef, Štramberk	1479 Nohel Petr, Přerov
1455 Karafiát Milan, Rousínov	1480 Pohl Jiří, Rajhrad
1456 Zabloudil Vladimír, Jedlov	1481 Petráš Petr, Praha
1457 Svoboda Slavomír, Mladá Boleslav	1482 Hamza Jiří, Praha
1458 Grygar Rudolf, Hor. Benešov	1483 Půža Čestmír, Chomutov
1459 Rimmel Vladimír, Hutisko-Solanec	1484 Vondrák Tomáš, Praha
1485 Fišer Antonín, Majetín	1485 Fišer Antonín, Majetín
1460 Pruška Jan, Hradec Králové	1486 Kutálková Miroslava, Spál. Poříčí
1461 Liška Josef, Lanškroun	1487 Mejstříková Miloslava, Praha
1462 Veverka Přemysl, Sv. Mikuláš	1488 Mlynář Martin, Králíky
1463 Appl Pavel, Zábřeh	1489 Vitvar Jiří, Praha
1464 Pfauser Jan, Příbram	1490 Stárek František, Praha
1465 Landa Petr, Praha	1491 Střecha Radim, Västervik
1466 Holub Adam, Praha	1492 Čapková Zuzana, Praha
1467 Kadlec Martin, Praha	1493 Votápek Vladimír, Praha
1468 Laifr Rostislav, Praha	1494 Václavík Jan, Lovčice
1469 Klemensová Michaela, Rasošky	1495 Marková Marie, Sezemice
1470 Christianová Anna, Praha	1496 Ploch Jan, Praha
1471 Lanzdorf Petr, Cheb	1497 Kočif Roman, Tupesy
1472 Fidler Jan, Praha	1498 Votruba Tomáš, Praha
1473 Hauerová Milena, Plzeň	1499 Bařka Bohumír, Praha
1474 Eschler Miroslav, Žulová	1500 Šigut Zdeněk, Újezd u Brna

Poděkování patří právě Vám ...

Helena Voldánová

Správní výbor vyjadřuje poděkování všem členům i příznivcům naší Společnosti, kteří v uplynulém roce 2004 rozšířili řadu knižního fondu ČGHSP poskytnutím svých rodopisných prací, kronik, publikací, CD i článků. Jedná se o následující osoby a organizace:

Čada Jaroslav	SOA Praha
Dvořák Josef	SOKA Český Krumlov
Fleková Blažena	SOKA Frýdek Místek
Hruška Jiří	SOKA Jeseník
Jíša Josef	SOKA Jihlava
Jakl Michal	SOKA Kolín
Klicpera Jaroslav	SOKA Kutná Hora
Kopcová Božena	SOKA Liberec
Kostner Josef	SOKA Most
Marcianus Zdeněk	SOKA Opava
Ošanec Jiří	SOKA Přerov
Rotscheld Jiří	SOKA Pelhřimov
Řepka Vojtěch	SOKA Prostějov
Vostřák Josef	SOKA Semily
Voříšek Václav	SOKA Šumperk
Vrecion Oldřich	SOKA Zlín
Václavík Jan	SOKA Znojmo

Informace pro členy

SOA Třeboň je v době od 4. do 10. července a od 25. července do 7. srpna 2005 uzavřen.

ANOTACE, RECENZE, ZAJÍMAVOSTI

Hudební skladatelé – rodáci Dolní Cerekve

Málokterá obec se může pochlubit tím, že se v ní narodilo tolik hudebních skladatelů, jako v Dolní Cerekvi.

Nejstarší známý skladatel **Antonín Ptáček** se narodil 27.2.1865 v Dolní Cerekvi čp. 57. Rodný dům byl však zbořen při rozšíření komunikace v dolní části obce. Měšťanskou školu vychodil v Třešti a učitelský ústav v Kutné Hoře. Zde byl také učitelem a řídícím učitelem. Po provedené státní zkoušce ze zpěvu a varhan byl varhaníkem a ředitelem kůru v chrámu sv. Barbory a učitelem zpěvu na reálce. Byl sbormistrem spolku Tyl a Měšťanské besedy. Za svůj život složil dvě stě skladeb, klavírní, mešní vložky, koledy písně, sbory, komické výstupy, zpěvohry i neprovedenou operu Mikuláš Dačický z Heslova. Z dětských zpěvoher jsou nejznámější Perníková chaloupka, V říši vodního krále, Pod Blaníkem. Dále jeho sbírky koled jako Vánoční květy pro dětské hlasy Pět ukolébavek malému Ježíškovi, Čtyři národní koledy a další skladby vánoční. Napsal i několik

pedagogických spisů např. Návod ku poznání not a jejich zpívání nebo školu pro smyčcové nástroje. Sestavil i žákovský zpěvník Andělské zpěvy. Antonín Ptáček zesnul 3.4.1943 v Pardubicích.

Další hudební skladatel **František Prášil** se narodil 3.10.1902 v Dolní Cerekvi čp. 21. Otec byl varhaníkem zdejšího kostela a tak mu dal základy hudebního vzdělání. Dále studoval na hudební škole v Telči a na pražské konzervatoři hru na varhany a později absolvoval Hudební a dramatickou akademii v Bratislavě. Jako varhaník hrál v Praze u P. M. Sněžné, u sv. Václava ve Vršovcích a později v Bratislavě. Hrál i v kostele Máří Magdaleny v Dolní Cerekvi. Velkou část života prožil na Slovensku. Vedl soukromou hudební školu v Piešťanech, byl hudebním referentem v prešovském rozhlasu a současně učil hru na varhany na učitelské akademii. Rovněž stál v čele pěveckého sboru evangelické besedy jako sbormistr. Pracoval jako hudební režisér v bratislavském rozhlasu a později se stal hudebním režisérem. Jako varhaník koncertoval ve slovenských městech a v rozhlasových programech. Stal se významným odborníkem v problematice rozhlasové práce. Složil suity Z našich hor a Na břehu oravského jezera, kantáty Žatevná a Život svo-

bodný, Vyznání, Pochod vítězů, Sláva domovíně a další. Napsal rovněž 15 sborů v doprovodu s orchestrem Polský tanec a upravil více jak osmdesát lidových písní. Složil rovněž řadu scénických hudeb pro rozhlasové účely. František Prášil zesnul 14.5.1981 v Bratislavě a pochován je v Bernolákovu.

Známým je již hudební skladatel **Karel Pádívý**. Narodil se 10.9.1908 v Dolní Cerekvi čp. 36, kde sídlí hudební škola a je stálá výstavka jeho prací i života. Také se pravidelně uskutečňuje setkání zástupců Trenčína, kde skladatel žil, 25.9.1965 zesnul a je pochován. Nejprve se hudebně vzdělával u otce hrou na housle a dechové nástroje, později jako elév vojenské hudby v Jihlavě u kapelníka R. Pavlaty. Stal se členem vojenského orchestru a filharmonie v Sibiní. Do Trenčína přišel vykonat voj. základní službu. Zde se také oženil a aktivně zapojoval do hudebního života i prosazoval jako hudební skladatel. Pracoval jako hudební referent v Matici slovenské v Martině, později se stal redaktorem hudební edice SÚLUT v Bratislavě. Po návratu do Trenčína působil jako učitel hudby v LŠU, byl vedoucím odd. LUT v Domě kultury a pomáhal při organizování hudebních festivalů. Založil i vedl orchestr a velkou dechovou hudbu v závodě Merina. Složil kromě děl pro zábavný orchestr např. Hudbu k vojenské operetě Vzpomínka na Sibiř, pro dechový orchestr Variace na lidovou píseň Slniečko vychodí, Na březích Oravy a další, ale ponej-

více skladby pro dechovky: Pochod textiláků, Hrej muziko hrej, Hore Váhom dolu Váhom, Ranní pozdrav, Našej dedine, Mutenická, Lesu zdar, Lesnická polka, Přijde léto zas, Růženka, Trnavský pochod, Vajnorská polka a směs lidových písní Starý náš a mnoho jiných.

Nejmladším z našich rodáků je hudební skladatel **Blahoslav Smíšovský**. Narodil se v Dolní Cerekvi 8.3.1931 v domě čp. 40. Pochází také z muzikantské rodiny. Maminka byla výborná zpěvačka. Tatínek dobrý bubeník, jeho starší bratr hrál na bicí a na housle a Blaha jako malý kluk na bubínek v místní výborné Konířově kapele. U pana Šticnara se učil na housle, u paní učitelky Havleové na harmonium, naučil se hrát na harmoniku, na trombon a baskřídlouku. Na gymnáziu u prof. Matla i na basu v dudácké muzice a u prof. Brabence si i zvolil nepovinný předmět klavír. Jako desetiletý kluk napsal první skladbičku „Šípkový květ“. Poetický název prý našel tam pod lesem „Promperky“, kde měli políčko a kde již větší oral s kravičkami. Byl zde šťastný a rád. Muziku a češtinu studoval na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Na vojenskou základní službu nastoupil do Jičina a po roce byl odvelen do Bzence na Slovácku. Tam poznal jiný svět, slunce, teplo a báječné kapely cimbálové muziky, pěvecké soubory, chrámové sbory i lásku. V Uherském Ostrohu u Uherského Hradiště se oženil a zůstal. Působil jakou učitel na středních

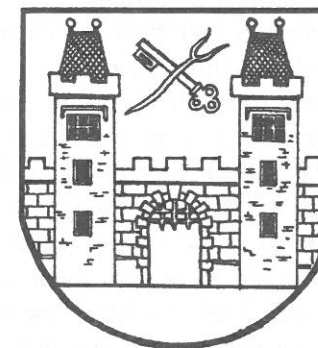
školách jako sbormistr, učitel hudby na LŠU i jako muzikant v kapelách swingových i dechových. Rád vzpomíná na spolupráci se soubory a kapelami Bojané, Mistríňanka, Stříbrňanka, Novovešťanka, Moravanka, Frajárka (což jsou moravští muzikanti působící ve Filharmonii Brno) a další. Je vděčný mnoha zpěvákům lidovým i profesionálům např. rozhlasovým kapelám Brno. A Slovácko ho přijalo za svého – ovšem s podmínkou změny jména z našeho Blaho – všechna jména s příponou ...slav, se vstřícně zjednodušuji při přijetí do kraje ... tož vitaj Slávku ...! Je autorem asi pětiset prací. Psal pro dětské sbory, písně taneční i poslechové pro dechové orchestry, taneční hudbu, pastorely a písně vánoční i chrámovou hudbu. Hudbu dělí tak, jak má být: na dobrou a špatnou. Ví, že tu zůstane jen to dobré – v každé lidské činnosti. Je vděčný za spolupráci asi s třiceti textaři a básníky. Známá jsou jména František Kožík, Růžena Sypěnová, Václav Babula, Václav Renč, Stanislav Pěněčík, Vladimír Salčák, jeho žačka Anička Kašpárková, Marie Kolomazníková, Jarda Hájek i další. Rád, ale zřídka psal i texty k vlastní muzice, jako např. Písničku pro mámu, polku Jihlávka a jiné. Písničky Za tichou Moravú, Zahrada Moravy, Měšťanská hospůdka, Hodonínská bažantnica, Pod dubňanskú horú a hlavně „Falešná frajárka“ až zlidověly. Jeho písně přijali i tam, kde nikdy nebyl – i za mořem. Snad ještě dodat, že u příležitosti svých sedmdesátých narozenin

se stal „čestným občanem“ Uherského Ostrohu i rodné Dolní Cerekve.

Jistě by se nechalo psát ještě mnoho o našich slavných rodácích, ale to by již nebyl článek. Také si myslím, že bychom měli daleko více propagovat jejich hudbu a připomínat si je alespoň při každoročním „Setkání dechových hudeb“.

František Rod

Městys Dolní Cerekve.

Erb Dolní Cerekve

Literatura:

- Československý hudební slovník osob a institucí. I. a II. díl. Praha 1963.*
Slovník české hudební kultury. Praha 1997.
Pavlicová, M. a Uhlíková, L.: Od folklorismu k folkloru – Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku. Strážnice 1997.
Osobní korespondence

Moje zkušenosti se zpracováním rodokmenu na počítači

Navazuji na svůj příspěvek v Genealogických a heraldických listech č. 3–4/1998 a chtěla bych se podělit se svými zkušenostmi za šest let od svého prvního seznámení s genealogickým programem BK 5.

U rodů, ve kterých máme méně osob nebo pokud zpracováváme pouze přímou rodovou linii, jsme schopni si návaznost a křestní jména pamatovat. V rodech mého otce a mého manžela nebylo mnoho dětí a hodně umíraly. U mého otce byli všichni předkové ševci a v rodě mého muže zase krejčí, kteří odcházeli za prací. Manželův pradědeček musel v roce 1792 narukovat. Sloužil v císařské armádě. 42. pěším pluku Karla Evžena hraběte Erbach-Schönberga. Během vojny se oženil a jeho první i druhá žena s ním putovaly všude, kam byl pluk převelen. Tím se stalo, že každé z jejich čtyř dětí bylo narozeno v jiném městě. U těchto dvou rodů jsem rodokmen sestavovala ručně bez pomoci počítače, jen obě kroniky jsem psala na počítači.

Jiné je to u rodů, které – jak já říkám – sedí na hroudě. To byl případ rodu mého zetě. Prapředky jsem zjistila v druhé matrice města Kotouně,

kde byl záznam o úmrtí Andrease Mothayzika 7.5.1707, který zemřel ve věku 68 let, tedy se narodil okolo roku 1639. Snažila jsem se jeho narození dohledat v první matrice, ale marně. Byla velmi poškozená, chyběly v ní stránky, ale byla zajímavá tím, že byla jen 13 cm široká a necelých 30 cm vysoká. Tuto velikost v 15. století prý používali i faráři proto, že často k úmrtím cestovali do vzdálených vesnic, pochopitelně pěšky a matrika této velikosti se jim vešla do holinek, aniž by se pomačkala. Zápisy v ní byly psány švabachem a krásnou češtinou. Nejdůležitější bylo jméno křtícího faráře, pak jména, povolání a bydliště kmotrů, zřídka matky, a pokud byla zaznamenána, tak jen křestním jménem. V těch dobách byly rodiny obdařeny kupou dětí, a přestože hodně umíraly, vždy zůstal syn, který převzal hospodářství, zvelebil ho a předal zase dál svým synům. V době, kdy jsem skončila mravenčí práci v archivech a dostala se v přímé linii rodu mého zetě k jeho prapradědečkovi do zmíněného roku 1639, měla jsem ve svých poznámkách okolo 500 pokrevních příbuzných. V té době počítačová skupina vedaná panem Ing. Kurzem konala pro genealogy přednášky, kde ukazovala výhody zpracování genealogických dat na počítači a mě to velmi nadchlo. Když jsem se pak chlubila svým dětem a vnučatům, co dělám a proč na nic nemám čas, chovali se ke mně

velmi shovívavě a zřejmě si říkali, že babička, která si hraje, nezlobí. Když jsem pak zeťovi předvedla program a opakovaným kliknutím na „rodiče“, se znázornila rodová větev všech 12 generací, nadchlo ho to a dal zprávu o sestavování rodokmenu rodu MOTHEJZÍK na internet. Začaly mu docházet e-maily z různých koutů světa, zejména z USA. Psali už většinou vnucci nebo vnučky, že jejich předkové pocházeli z Čech a jmenovali se Mothejzíkovi, zda bychom jim mohli sdělit něco bližšího. Tyto zprávy mi předával a já jezdila další 2–3 roky po archivech a hledala návaznosti na žijící generaci. Současně se mi plnila databáze, vznikaly nové větve a já přiřazovala žijící vnučky a jejich rodiče k jejich předkům. Všechny tyto úkony jsem dělala v programu BK 5, který dodnes považuji pro občanskou genealogii za dostačující. Na přednáškách Ing. Kurze jsem před časem vyslechla zprávu o vylepšení programu na BK 6, který uživatele neomezuje ani v textovém ani obrázkovém tvaru. Obsahuje 83 údajů o každé vložené osobě. Jsou tam kromě údajů o rodičích, manželkách, sňatcích, rozvodech a dětech i možnosti profesního zařazení, kde v které době dotyčný pracoval a u kterého zaměstnavatele, údaje o vzhledu (barvě očí, vlasů), a dalších. Jedná se vesměs o údaje, které jsme schopni zodpovědět u sebe, svého manžela, u dětí, ale už budeme mít problémy u svých již nežijících rodičů. Pokud

by další rodinní genealogové po nás tyto rubriky pečlivě vyplňovali, jistě by bylo za takových 200 let zajímavě čist v takovém rodokmenu. Víím, že vývoj počítačové genealogie není ještě u konce, ale žádný badatel se nevyhne mravenčí práci se sbíraním údajů v archivech a na matrikách, které s přibývajícím utajováním osobních dat jsou stále složitější.

Blanka Čádová

Koncem loňského a začátkem letošního roku jakoby se pro milovníky šlechtické genealogie roztrhl pytel s vydanými publikacemi. Především to bylo již páté vydání Almanachu české šlechty, které uvádí celkem 59 šlechtických rodů usdlých na území Čech a Moravy. Oproti předchozímu vydání bylo vypuštěno 23 rodů a zařazeno 24 nových. Je to nejen snaha průběžně obměňovat a aktualizovat obsah publikace, zejména o rody málo frekvencované či vymřelé, ale i vydavatelský trik útočící na naše kapsy. Chceme-li totiž obsáhnout co největší počet rodů, musíme si vždy opatřit nový almanach. Určitou nevyváženost lze spatřovat v tom, že řada rodů je uváděna soustavně od doby vydání prvního Almanachu v roce 1996, zatímco řada jiných rodů je ve druhém vydání roku 1999 uvedena poprvé a bohužel

také naposled. Tuto nevyváženost určitým způsobem koriguje v nynějším Almanachu zařazená závěrečná kapitola Nekrology. V každém případě je vydaný Almanach přínosem do skupiny šlechtické genealogie a potěší každého zájemce.

VI. Pouzar, Almanach české šlechty, Nakl. Martin 2004, str. 481, váz., cena 390 Kč.

Jan Podhola

Ve stejném nakladatelství byla rovněž koncem loňského roku vydána obdobná publikace nazvaná Almanach českých šlechtických a rytířských rodů. Je asi zbytečné diskutovat o vhodnosti názvu „Českých šlechtických rodů“ v předchozím i tomto případě, když z obsahu je patrné, že rody měly na území Čech a Moravy spíše majetek než původ. Název tohoto Almanachu je však značně zavádějící a matoucí. Pod označením „šlechtické rody“ je u předchozí publikace chápána určitá společenská vrstva obyvatelstva, zatím co u této publikace je pod označením „šlechtické rody“ chápána titulatura stejnojmenně nazývané společenské vrstvy. V Almanachu jsou zařazeny málo známé rody, které získaly v 18. a 19. století nejnižší šlechtické tituly „šlechtic“ a „rytíř“. Ačkoliv autor v úvodu vysvětluje

způsob vzniku a získávání těchto titulů, již nevysvětluje důvody výběru a zařazení uváděných rodů do Almanachu. Tak se vedle známých rodů např. Bartoň z Dobenína, Daněk z Esse, Randa nebo Schebek objevují zcela neznámé, např. Auerhamm z Hvězdoboru (báňský hejtman), Czesaný (rytmistr), Elger z Elgenfeldu (nadporučík), Škvor z Horomilu (vrchní rada zem. soudu), ad. Důvodem je nejspíše uvedení těchto rodů v Brněnském almanachu (1870–1894), Almanachu rakouských šlechtických rodů (1905–1912) a Vídeňském genealogickém almanachu (1926–1937), většinou uváděných jako literatura v kapitole příslušného rodu. Bohužel u řady rodů nejsou literatura nebo prameny uvedeny a tak se může čtenář jen dohadovat odkud údaje pocházejí. Vzhledem k těmto skutečnostem i řadě nekompletních údajů je hodnota Almanachu spíše mizivá a dojem rozpačitý.

M. Buben, K. Vavřínek, Almanach českých šlechtických a rytířských rodů, Nakl. Martin 2004, str. 213, váz., cena 270 Kč.

Jan Podhola

Vjihocheském nakladatelství Veduta byl koncem loňského roku vydán první svazek v rámci edice Šlechta zemí české

koruny věnovaný rodu Kinských. Autor čtenáře seznamuje s rodem od jeho prvních členů až po současnost, přičemž značnou pozornost věnuje významným postavám, jakými byli např. Radslav st. († 1619) zakladatel rozsáhlého rodového majetku, Vilém († 1634) direktor a pozdější spojenec Albrechta z Valdštejna, František Oldřich († 1699) významný císařský diplomat, Filip Josef († 1749) kancléř císařovny Marie Terezie, František Josef († 1805) ředitel vojenské akademie, ad. Publikace je bohatě ilustrovaná, doplněna mapami s přehledem panství, který je uveden i v závěru, řadou rodokmenů, seznamy nejvyšších dvorských a zemských úředníků i nositelů řádu zlatého rouna pocházejících z rodu Kinských, včetně bohatého poznámkového aparátu. I když se najdou drobné gramatické chyby i obsahové nepřesnosti (např. panství Prčice se rozhodně nenachází v západních Čechách – viz. str. 74) je publikace obsahově i graficky velmi dobře zpracována s výjimkou rodokmenů a je vidět výrazný kvalitativní posun oproti dříve vydaným publikacím (viz. rec. Životopisná encyklopedie rodu Rožmberků – GHL 1/2002; Buquoyové – GHL 3–4/2002). Přesto jednu výtku lze vyslovit a to ke zpracování rodokmenů. Ty jsou vytištěny na šedivém podkladě a písmem, kterému naši učitelé na základní škole říkali „blechy“, takže jsou velice obtížně čitelné. Při dnešních možnostech velkoplošných tisků nebylo

zajisté problémem zpracovat rodokmeny na větší ploše a jako „skládanou“ je do publikace vložit.

Aleš Valenta, Dějiny rodu Kinských, Nakl. Veduta 2004, str. 351, váz., cena 349 Kč

Jan Podhola

Ve stejném nakladatelství vyšel i druhý svazek zmiňované edice věnovaný rodu Bavorů. Publikace je koncipována obdobným způsobem jako předchozí a seznamuje čtenáře s historií rodu od jeho nejasných počátků až do jeho vymření. Pojednává nejen o historii a genealogii rodu, ale i o architektuře, která vznikla za působení Bavoroviců na jihočeském teritoriu a všimá si i jejich kolonizační aktivity. Oproti předchozí publikaci jsou zpracované rodokmeny (3) čitelnější, snad i proto, že nejsou tak rozsáhlé.

Simona Kotlářová, Bavorové erbu střely, Nakl. Veduta 2004, str. 237, váz., cena 289 Kč

Jan Podhola

VNakladatelství Lidové noviny byl vydán v edici Šlechtické rody Čech, Moravy

a Slezska třetí svazek věnovaný moravskému šlechtickému rodu pánů z Kravař. Koncipován je obdobným způsobem jako dva předchozí svazky edice (Hrabišici, Lichtenburkové – viz inzerát GHL 1/2004) a autor v něm seznamuje čtenáře s historií rodu od jeho počátků až do vymření, s činností významných členů rodu, majetkovými poměry, ad. Publikace je doplněna třemi rodokmeny – Benešoviců, linie Plumlovsko-strážnické a linie Fulnecko-jičínské. Pochopitelně nechybí četné ilustrace a soupis pramenů a literatury.

Tomáš Baletka, Páni z Kravař, NLN 2004, str. 488, váz., cena 295 Kč

Jan Podhola

Za publikaci genealogického nebo heraldického zaměření nelze považovat knihu Svět české aristokracie (1500–1700) vydanou rovněž Nakladatelstvím Lidové noviny, ale je možné ji doporučit a zařadit do knihovny všem zájemcům o českou šlechtu. Právě zvolené časové rozmezí zahrnuje dobu, kdy dochází nejen k významnému formování šlechty před Bílou horou do dvou stavů, ale i její přeměně po Bílé hoře. Autor se věnuje celému spektru šlechtických záležitostí o čemž svědčí již

samotné názvy jednotlivých kapitol: Hierarchický systém české stavovské obce, Inflace titulů, Konflikt hierarchií, Reprezentace urozenosti a rodová paměť, Statky v pohybu, Majetek a urozenost, Majetek a veřejná činnost, Aristokratické příjmy a výdaje, Aristokratická výchova, Kariéra v zemských úřadech, Dvorská kariéra, Vojenská kariéra, Diplomatická činnost, Církevní kariéra, Aristokratická rodina, Rodová solidarita, Sňatky z rozumu a výhody příbuzenství, Páni a přátelé, Patroni a klienti. Pochopitelně nechybí ilustrace, poznámkový aparát, jmenný rejstřík, seznam zkratk. Publikace, i když velmi rozsáhlá, je velmi dobře napsána a čitelná „jedním dechem“.

Petr Maťa, Svět české aristokracie (1500–1700), NLN 2004, str. 1060, váz., cena 495 Kč.

Jan Podhola

Ve druhém pololetí loňského roku vyšel s téměř ročním zpožděním časopis Moravské genealogické a heraldické společnosti za rok 2003. Obsahuje několik článků, materiálů a dva diskusní příspěvky. Z článků je možné jmenovat jeden věnovaný šlechtické matrice Zemských desk moravských od Zb. Žouželky, pojednání o symbolu české svrchovanosti – dvouocasém

lvu od J. Loudy nebo životopisu MUDr. Marii Desfours-Walderodové od I. Kršky. Z materiálů stojí za pozornost popis znaku a praporu Jihomoravského kraje od I. Štarhy, které jsou vyobrazeny na zadní straně časopisu a Česká heraldická zastavení v Římě od T. Krejčíka. Bez zajímavosti nejsou dva diskusní příspěvky, první od Fr. Píchy In memoriam krajské znaky a prapory a druhý od St. Kasíka Poznámky k metodice soupisu heraldických památek. Časopis dále přináší již tradičně anotace několika rodových kronik i vydané literatury z oblasti historie a pomocných věd historických. Závěr časopisu informuje o činnosti MGHS.

Přílohu časopisu tvoří útlá brožurka autora Vlad. Rolince – Příručka pro genealogy třetího tisíciletí. Obsah příručky vychází z dlouholeté badatelské praxe autora zpracované zejména do teorie o ranné a novodobé genealogii a tzv. znásobených příjmení. Uvedená teorie i existence znásobených příjmení by si zasloužily nejen větší pozornost, ale i podrobnou analýzu, proto se k nim ještě na stránkách GHL vrátím.

Genealogické a heraldické informace 2003, časopis Moravské genealogické a heraldické společnosti, Brno 2004, brož., stran 103, pro členy společnosti

Jan Podhola

V loňském roce vydaná dvě dvojčísla časopisu Klubu pro českou heraldiku a genealogii přinesla kromě drobnějších článků především dvě rozsáhlé statě; první od Fr. Skřivánka a Jar. Tovačovského Vratislavští biskupové v dějinách Slezska se zvláštním zřetelem na jejich životopisy a heraldiku (HG 1–2), druhá od Jar. Olšovského-Laboutky Z dějin Duninů a Švamberků, o rodech s erbem stříbrné labutě na červeném štítě (HG 3–4). Stať o Vratislavských biskupech seznamuje s historií vzniku a vývoje vratislavského biskupství od prvních, legendárních biskupů až do současné doby, přičemž každému z chronologicky řazených biskupů je věnována část obsahující stručný životopis doplněný znakem. Proč byla pozornost upřena na vratislavské biskupy je více než zřejmé, vzhledem k minulé sounáležitosti Slezska s českým královstvím a v angažovanosti jeho příslušníků nejen ve slezských záležitostech, ale i na biskupském stolci. Kromě fundovaného zpracování je zapotřebí ocenit i skutečnost, že se jedná o první ucelené zpracování tématu, které vedlo i k samostatnému knižnímu vydání.

Druhá obsáhlá stať věnovaná dějinám rodu Duninů a Švamberků a rodům s erbem stříbrné labutě na červeném štítě seznamuje čtenáře s původem rodu Švamberků. Na základě podobného znaku (stříbrná labuť na červeném štítě) vyskytujícího

se u Švambergů (od r. 1257), rytířského rodu von Schwangau v Bavorsku a ve Švábsku (od r. 1146) a Duninů v Polsku (po r. 1124) předkládá rodovou souvislost Švamberg-von Schwangau-Dunin až k anglickým, švédským, norským, dánským a polským králům v 10. století. Vznik erbu dokládá na jméně družky krále Harolda II. Godwinssona (padl r. 1066 u Hastingsu) Edithe Swanneck (labutí šije). Ačkoliv vyznačená spojitost je pro absenci dokumentů českými historiky (již od F. Palackého a A. Sedláčka) odmítána, stejně jako v Polsku dokumenty z rodových pamětí jsou pokládány za nevěrohodné, uvádí autor „stručné skutečné dějiny výše uvedených rodů“. Odvolává se sice na v závěru statě uvedenou literaturu, ale mísí ji se severskými mýty, ruskými bylinami i nevěrohodnými údaji např. z Paprockého, o němž je známo, že byl sice pilným, leč nekritickým badatelem. Stejně jako je nedůvěryhodné výše uvedené rodové propojení, je i nedůvěryhodné pokračování rodu Švambergů v tzv. linii z Lestkova až do současnosti, což se ukázalo při žádosti o registraci znaku u ČGHSP. Není daleko minulost, kdy obdobné pokračování bylo dokládáno na linii Krušinů ze Švamberka, aby se v následném renobilitačním procesu prokázal opak.

Obě dvojčísla časopisu obsahují ještě drobné zprávy a anotace vydané literatury.

Heraldika a genealogie 1–2/2004, 3–4/2004, časopis Klubu pro českou heraldiku a genealogii, Praha 2004, brož., str. 264, pro členy klubu

Jan Podhola

V loňském roce byla vydána i dvě čísla časopisu Slovenské genealogické a heraldické společnosti. Již tradičně se obsah vyznačuje vysokou odborností uveřejňovaných článků, z nichž můžeme uvést např. Pelikán ako symbol Krista v erboch poľských a slovenských miest od P. Goldyna, Páter Eugen Kóša a počiatky uhorskej sfragistiky od R. Hudca, K vývoju genealogického výskumu na Spiši od Fr. Žifčaka, Nové gréckokatolícké erby v Zakarpatskej Ukrajině od Zd. G. Alexyho, Nejčastejšie nedostatky genealogických prác od Zd. Ďurišky či Výběr genealogického programu od J. Benáka a T. Krúty. Další obsahem jsou anotace vydané literatury, ohlasy na vydávaný časopis, Stanovy SGHS a vyhlášení 4. ročníku soutěže o „Najlepšie genealogické práce“.

Genealogicko-heraldický Hlas 1/2004 a 2/2004, časopis Slovenské genealogické a heraldické společnosti, Martin 2004, brož., str. 62 a 64, pro členy společnosti

Jan Podhola

Začátkem roku předal do knihovny svou rodopisnou práci jeden z členů společnosti. Autor zaměřil svou práci na předky a potomky svého pradědečka z matčiny strany Alexandra Veselého. S tématem, ačkoliv nebylo jednoduché, se vypořádal svědomitě a s rutinou hodnou odborníka. Složitost tématu spočívala ve skutečnosti, že jeho pradědek byl židovského původu a jak je známo, dochovaných materiálů vztahujících se k této komunitě není zachováno tolik. Proto nepřekvapí postup do minulosti jen k dědečkovi uváděného Alexandra k roku 1787 i přes využití všech dostupných archivních materiálů (např. Soupis židů, školní seznamy, obecní kronika, knihy familiantů, náhrobky, ad.). Pozitivní na práci je fakt, že autor vytěžené informace při nejednoznačném obsahu interpretuje jako hypotézu o možné skutečnosti, nikoliv jako skutečnost samu. Práce obsahuje veškeré náležitosti, které má obsahovat, tj. předmluvu objasňující důvody vzniku, úvod o místu původu, původu příjmení, stať s popisem rodové posloupnosti, životopisná data jednotlivých členů včetně povolání, genealogickými tabulkami (rodokmeny), fotografiemi, ad. a závěr s jmenným rejstříkem. Pochopitelně odpovídající finální zpracování včetně vazby řadí práci

mezi jednu z nejlepších, které byly do knihovny společnosti poskytnuty a může sloužit pro ostatní členy společnosti jako vzor. Připomínku lze mít k absenci údajů o uložení použitých pramenů u Rodinných listů a nejasné provázanosti uváděných osob mezi rodokmeny, rodinnými listy a fotografiemi.

Karel Fous, Předkové a potomci Alexandra Veselého (1853–1926), Stríčky vzpomínek na rodinu, která už není, soukr. tiskárna Praha 2004, váz., str. nečíslováno

Jan Podhola

Název anotované publikace zní velice slibně. Recenzent již v úvodu konstatuje, že jeho jistě subjektivní očekávání nebyla naplněna zcela. Čím se publikace zabývá osvětlují názvy jednotlivých kapitol v obsahu – Úvodní studie (s. 1–16), Encyklopedie náhrobníků (19–113), Náhrobníky se vztahem k Mělnicku (115–116), Nezvěstné kameny (119–120), Další zajímavé funerální památky v regionu (121–123), Kostely mělnického regionu s uvedením počtu dochovaných náhrobníků (124), Mapa výskytu náhrobníků (125), Prameny a literatura (127–138), Nejzajímavější náhrobníky ve středních Čechách (139–141),

Ediční poznámka (142), Rejstřík jmenný a místní (143–150).

V kapitole Úvodní studie je, po spíše formálním pojednání o náhrobníku jako historickém fenoménu, učiněn pokus o výklad pojmů náhrobník, epitaf, náhrobní deska, kenotaf a náhrobek. Vzhledem k hlavnímu tématu publikace nedovolil autorovi zjevně malý prostor širší výklad o těchto jistě závažných tématech, z nichž každé samo o sobě je tématem „nosným“ a zasluhujícím si obsáhlé pojednání. V další části úvodu se seznámíme, dle názoru recenzenta snad „předčasně“, se shrnujícím rozbohem jednotlivých zkoumaných objektů podle obsahové typologie, z pohledu jazykového ve vztahu k nápisným textům a podle sociálního zařazení osob, jichž se objekty týkají. Na tomto místě by recenzent očekával také skutečný úvod vysvětlující záměr autora, vymezení obsahu jeho zájmu a způsob zpracování zvoleného tématu. Ediční poznámka uvedená v závěru publikace nemůže absenci takových informací nahradit. Zcela chybí autorovo vysvětlení, co je myšleno Mělnickem, jak je ohraničeno a proč. Při této nejasnosti je obtížně hodnotitelný vztah „Dalších zajímavých funerálních památek v regionu“ k samotnému Mělnicku. Opět je otázkou vymezení onoho regionu.

Kapitola Encyklopedie náhrobníků obsahuje popis zkoumaných sepulkrálních objektů v jednotlivých

abecedně seřazených lokalitách. Každá lokalita je uvozena stručnou historií objektu, kde jsou funerální památky umístěny. Následuje popis náhrobníku, náhrobku nebo epitafu s citací nápisu na něm. Některé soupisové položky jsou doplněny prosopografií. Každá lokalita je samostatnou kapitolou doprovázenou jak fotografií kostela, či kaple, tak fotografiemi zkoumaných objektů. Některé jsou pro srovnání doplněny historickými fotografiemi z doby okolo roku 1900. Na tomto místě je možné autorovi vyčíst nedodržování koncepce publikace. Jestliže u většiny lokalit jsou odstavce textu s popisem funerálního objektu zahájeny pořadovým číslem a tučně vysázeným jménem zemřelého, pak by tak mělo být učiněno vždy. Je jistě pozoruhodné, že vůbec nebyla zaznamenána skutečnost, že v Hoříně je pohřební místo knížecí rodiny Lobkowiczů se dvěma desítkami pamětních desek, které je jistě možné vnímat jako „historické náhrobníky a epitafy“.

Z výše zmíněné Encyklopedie náhrobníků jednoznačně vyplývá nikde nesdělené směřování autora k nápisným textům, které považuje za hlavní a podstatné. Do jisté míry to potvrzuje výběr literatury, kde „chybí“ autoři, jejichž práce jsou sice tematicky zaměřené na funerální objekty, ale jejich zájem byl spíše směřován k heraldice. Pro způsob přepisu nápisných textů uvedených v této publikaci

je velice důležitá autorova „Ediční poznámka“ (s. 142), aby bylo zřejmé, že nikoliv vždy je text přepsán způsobem očekávaným. Podstatnou součástí evidovaných funerálních objektů jsou krom nápisných textů také erby. Jim však autor nevěnuje nijak mimořádnou pozornost. Tím se pojmenování publikace dostává do rozporu s jejím obsahem. Nenaplnuje ono v úvodu recenze zmíněné a logické očekávání, že historické náhrobníky a epitafy Mělnicka budou popsány a v prosopografiích vyloženy v úplnosti a nikoliv pouze „jednosměrně“ – tedy ve vztahu k epigrafice. Dle recenzentova mínění se anotovaná publikace měla jmenovat jinak – například: Nápisné texty historických náhrobníků a epitafů Mělnicka. Je však zřejmé, že ani tak by obsah neodpovídal názvu – bylo by totiž očekáváno kritické epigrafické dílo.

Z textu anotované publikace je na první pohled zřejmé, že autor, ohleduplně řečeno, nemá hlubší zkušenost s heraldikou a mnoho užitých obrátů a termínů je možné mít za laické. Například na straně 26. „korunka s perlou“, jinde také „diadém“ (s. 116) – běžná listová koruna na přilbě (zde „helm“ – viz dále), „kolmo umístěn okoun“ – z vyobrazení vyplývá, že ryba je položená kosmo, „nad štítem helm se zavěšeným medailonkem“ – „helm“ je germanizmus a je vhodné používat český termín „přilba“, „medailonkem“ je myšleno monile.

„Znak druhého štítu“ je neobratným obratem – určitě lépe „štít druhého znaku“; že nejde o nechtěnou neobratnost vyplývá z dalších textů, protože autor na jiném místě (s. 104) napsal „Ve znaku vidíme erb...“ a to je v podstatě významový „nesmysl“ totožný s konstatováním, že ve vzduchu je vzduch – znak a erb je totéž. Dále „...rozdělen kolmým pásem se zubatým orámováním, uvnitř pásu tři leknínové listy či srdce“ – „pás“ je zcela laický a neodborný výraz pro břevno a to je zde nikoliv kolmé, to by bylo nutné nazvat ho kulem, ale kosmé. Na jiném místě (s. 104) čteme „štít vodorovně půlený“ a to také patří do kategorie laických a neodborných výrazů – správně „štít dělený“. Je jistě nutné vnímat, že nejde o rigorózní heraldické popisy, ale o popisy reálné podoby erbů jako artefaktu, u kterého jsou přípustné určité odchylky od užívané terminologie, přesto pojem „zubaté orámování“ (s. 26) je již mimo heraldicky korektní popsání skutečnosti – břevno je prostě pilové. Není konstatováno, že listy v uvedeném břevnu jsou kosmé. Polemika o tom, zda jsou zobrazeny leknínové listy nebo srdce v erbu pánů ze Žeberka, musí být v takovémto typu literatury, kterým je anotovaná publikace, vedena ve prospěch skutečně vyobrazené figury – zde listů. Autor popisuje orlí křídlo zcela nepřijatelně jako „chochol“ – tento termín česká heraldická terminologie vůbec nezná (!). Je

zde užito slovní spojení „helm nad štítem“ – přilba je na štítě, tedy na horním okraji štítu, byla-li by „nad“ štítem, pak by levitovala v prostoru. V tomto případě jde o elementární heraldické terminologické pojmy rozlišující „v“ nebo „ve“ štítě, „na“ štítě a „nad“ štítem. Neznalost heraldiky prokázal autor také tím, že točenici na přilbě popsal jako „věnec, který spíše připomíná turban“ (!). Recenzent se zřiká dalšího podrobného komentování mnohonásobně prokazaného autorova nezvládnutí oboru heraldika a považuje výše napsané za dostatečný doklad této nedostatečnosti.

Autorova nedostatečná odborná průprava v oboru heraldika se projevila i jinak. Na straně 29 je popisován náhrobník členky rodu pánů z Klinštejna a tam konstatována mimořádnost „listové a stonkové spleti“ – jde o stylizovaná přikryvadla v duchu pozdní gotiky z konce 15. století – způsob zobrazování přikryvadla v uvedené době zcela běžný a nijak mimořádný. Mimořádnost uvedeného náhrobníku je jistě možná ve srovnání s jinými, které jsou v tomto ohledu „normální“ a nikoliv pozdněgotické. U komentáře k náhrobku z poloviny 18. století u kostela ve Vepřku, kde autor, ač to bylo možné, nedokázal na popisovaném objektu identifikovat symboly ze znaku cechu sladovníků se šoufkem a zkříženými limpami, převýšenými listovou korunou (recenzentem rozeznáno z fotografie

v publikaci). Snad by na základě tohoto určení bylo možné zjistit více o zadavateli díla a tím určit zda jde skutečně o náhrobek, jak míní autor nebo o pomník, jak míní jiní.

Lze rozpoznat i autorovu neznalost šlechtické genealogie v návaznosti na rodové erby, jak se ukázalo v některých prosopografiích, kde uvedené údaje jsou zjevnou mystifikací. Ty, co se psali z Cítova, včetně Selmických z Cítova, nelze ztotožnit s těmi, kteří se psali z Běškovic (z Beškovic), včetně Pokratických z Kamýka. Šlo o dva různé rody s různými erby – z Cítova lva, z Beškovic jednorozce. Recenzent vyjadřuje podiv nad skutečností, že autorem bylo rezignováno na popsání a určení všech vyobrazených erbů na náhrobníku Kyšperských z Vřesovic v Chlumíně (s. 33). Ty jsou jednoznačně čtyřkoutním vývodem, majícím genealogickou výpovědní hodnotu, která se mohla uplatnit v prosopografii.

Při popisu architektonických prvků není vždy užívána oborová terminologie a tak je na str. 41 psáno – „pod nápisovou deskou jsou zajímavé pyramidové zvonečky“ – jde o tzv. „kapky“ a ty jsou běžnou součástí barokního architektonického tvarosloví v závěru 17. století a tedy opět ničím zvláštním a mimořádným.

Není zcela zřejmé kam směřovala autorova ambice. Výsledek totiž není „ani ryba, ani rak“. Příliš se to zdá být pouhým fragmentem pravděpodob-

ně možného – buď ryze epigrafické práce, kterou by bývalo bylo možné obohatit o další na „Mělnicku“ existující nápisné texty, nebo o interdisciplinárně pojatý soupis se všemi jeho náležitostmi rozšířený o zbývající heraldické památky mimo funerální objekty. Přes vše výše napsané je jistě možné uvedenou publikaci uvítat a mít ji za užívání schopnou pomůcku a zároveň za možné východisko pro následující nezbytně nutné doplnění o korektní heraldické informace. Je jen škoda, že tak nebylo učiněno již nyní při tomto vydání.

Jan Kilián, Historické náhrobníky a epitafy Mělnicka, vydalo Regionální muzeum Mělník, 2004. Vázané, 150 stran a 4 strany barevné obrazové přílohy, cena cca Kč 200,-, ISBN 80-903 453-0-1

Stanislav Kasík

Dne 23. dubna 2005 byla v prostorách státního hradu v Nových Hradech u Trhových Svinů slavnostně otevřena výstava „Pomocné vědy historické“ uspořádaná Sekcí heraldiky a genealogie Klubu přátel Českých Budějovic a Správou hradu. Výstava umístěná ve dvou místnostech hradu je věnována heraldice, sfragistice a genealogii. Na řadě závěsných panelů jsou představeny

především kresby šlechtických znaků od M. Daňka, dále novodobé znaky obcí okresu Čes. Budějovice od téhož autora, stručné historie několika panských sídel v okrese Čes. Budějovice (Cuknštejn, Komařice, Nové Hrady, Ostrolovský Újezd, Žumberk) a okrese Čes. Krumlov (Rožmberk) doplněné malbami erbů majitelů. Ve dvou vitrinách jsou umístěny ukázky diplomatického charakteru (listiny) s pečetěmi od M. Milce. Genealogie je zastoupena pouze pěti panely s ukázkami rodokmenů rodu Tibitanzlů (Zd. Tibitanzl a Vl. Potužníková), rodu Nohavů a Landů (Filípek), rodu Vacíků (Kříž) a rodu Hanušů. Po jednom panelu s převažující heraldickou tematikou přispěly i Česká genealogická a heraldická společnost, pobočka Příbram, Moravská genealogická a heraldická společnost, Genealogická společnost Liberec, Hukvaldská heraldická společnost a Česká numismatická společnost, pobočka Hradec Králové. Určitým problémem, zejména pro laickou veřejnost, se může jevit nevysvětlení pojmů heraldika, sfragistika a genealogie, celkově sympatický projev výstavy narušuje pak nedostatečné osvětlení, zejména v první místnosti expozice.

Výstava v prostorách hradu potrvá do 30. října 2005.

Jan Podhola

INZERCE

Nejen zájemcům o regionální historii a rodopis z oblasti Křivoklátska a Rakovnicka nabízím knihu „Slabce a okolí“, kterou jsem vydal k výročí milénia obce. Je vázaná, 192 stran, 48 obrázků, cena 249 Kč. Jiří Kratochvíl, Chelčického 9, 130 00 Praha 3 telefon: 224 042 328, večer 222 717 776 e-mail: Jiri.Kratochvil@pm.ds.mfcr.cz

PÁTRÁ SE...

- Hledám jakékoliv informace o členech rodu Mašek, Massek, Maschek z Přešticka, Plzeň-jih. Jiří Hladík, ak. mal., Zlešická 1852, 148 00 Praha 4 - Chodov, telefon.: 603 548 752
- Hledám vyobrazení Ferdinanda Josefa Lobkowicze (nar. 27.12.1885, zemř. 16.1.1953), syna Ferdinanda Zdenka Lobkowicze. Oženil se 5.2.1921 s Klotildou Leopoldinou Volkovou. Byl znám jako klavírní umělec v Praze. Josef Kárník, Příhrádka 79, 413 01 Roudnice nad Labem

Historická společnost VERITAS dává na vědomí všem zájemcům, že na únor a březen 2005 připravila k distribuci druhé, doplněné a opravené vydání

Edice tolerančních přihlášek z let 1781–1782. Jde o svazek: země Čechy, kraj 14 Tábor

Svazek je rozšiřován elektronicky – volně ke stažení na webové adrese <http://veritas.evangelnet.cz>. Elektronickou verzi zasíláme též na CD-ROM. Zájemci o tištěnou verzi si ji mohou pomocí jednoduchého formuláře rovněž objednat. Formulář je k dispozici na výše uvedené internetové adrese, nebo si o něj napište na tuto adresu: Miroslav Soukup, Sídlíště 1436/17, 289 22 Lysá nad Labem; případně email: veritas@evangelnet.cz.

Edice tolerančních přihlášek přináší systematicky utříděné prameny o průběhu prvního roku po vydání tolerančního patentu, včetně jmenných přihlášek k evangelické víře. Využijí ji například rodopisci nebo historikové zaměřující se na tuto nedílnou část dějin naší země. Neměla by chybět v žádné historicky zaměřené vědecké knihovně.

Výbor historické společnosti VERITAS

Úřední hodiny v místnosti Společnosti:

každé pondělí od 15,00 do 17,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Knihovna v místnosti Společnosti:

každé první úterý v měsíci od 17,15 do 19,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Autoři tohoto čísla:

ing. Jaroslav Formánek, Masarykova 864, 280 02 Kolín 2

Genealogické a heraldické listy, ročník XXV., číslo 1/2005

Pro své členy vydává

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Fantova 1784, Praha 5, 155 00, tel.: 251 613 490

<http://www.genealogie.cz>

e-mail: cghsp@email.cz

Bankovní spojení: 108696177/0300 (ČSOB), 122991359/0800 (ČS)

Odběr časopisu je vázán na zaplacení členského příspěvku.

Za původnost a obsah článků ručí autoři.

Připravuje Redakční rada ve složení:

Vedoucí redaktor: Ing. Mgr. Martin Slaboch

PhDr. Jaroslava Honcová CSc., PhDr. Vladimíra Hradecká, Mgr. Jan Kahuda a Jan Oulík

Jazykové korektury: PhDr. Jan Podhola

Uzávěrka: duben 2005 – dáno do tisku v květnu 2005 – Počet výtisků: 900

ISSN 1212-9631

Grafická úprava a tisk: Tiskárna Gemmapress, spol. s r. o., Kubrova 27, 252 16 Nučice
Časopis je evidován u Ministerstva kultury České republiky pod číslem MK ČR E 15 903.